

ÉPÍTŐK SE
HELIKTIT BARLANGKUTATÓ
CSOPORT JELENTÉSE

1990

OKTH
Kutatói Intézet
ITF 90/7

É P I T Ő K S E.
HELIKTIT BARLANGKUTATÓ CSOPORT
1990. ÉVI JELENTÉSE

Készítették:	Hartig Miklós	Nagy Ferenc
	Hartig Judit	Nagy László
	Hámori Zsolt	Libisch József
	Horváth Ferenc	Futó János
	Ilon Gábor	Szalay Jenő
	Kállay István	Szatmári Dénes
	Kállayné R. Judit	Szilágyi László
	Lakatos Richárd	Schafer István
	Molnár Nándor	Rózsa Sándor
	Móri Lajos	Tobak Sándor
	Fellegvári László	Vajna Tamás

T A R T A L O M J E G Y Z É K

- I. A csoport 1990. évi munkaterve
- II. A fejezetek rövid összefoglalása
- III. Beszámoló a csoport feltáró és barlangvédelmi tevékenységéről
- IV. Tudományos munkák
Régészeti munkák, karsztmorfológiai jelentés és a barlang élővilágának feltárása illetve megfigyelése
- V. Dokumentációs munkák
- V. Csoportélet

A veszprémi Építők SE. Heliktit Barlangkutató Csoport
1990. évi munkaterve

- 1, A Szentgál melletti Mecsek-hegy oldalában lévő Kő-lik barlang további kutatása . A nyár folyamán felfedezett újabb részek ásása. Az így feltárt részek felmérése.
- 2, Diavetítéses előadások tartása Szentgál község lakosságának, továbbá a VIDEOTON-nál és Balatonalmádiban ismeretterjesztő előadásokkal igyekszünk új embereket toborozni.
- 3, Solymári Őrdög-lyuk barlang mérése
- 4, Magashegyi túrák, Tátra, Alpok
- 5, Publikációk , kiállítások szervezése a barlangban talált és analizált agyagedény darabokról és csontokról.

Hartig Miklós
.....
Hartig Miklós
Heliktit
Barlangkutató Csoport
vezetője

II. A fejezetek rövid összefoglalása

A III. fejezet a csoport 1990. évben végzett munkáját ismerteti, amelyen belül a fontosabb feladatok az alábbiak voltak :

- A solymári Ördög-lyuk barlang további felmérése
- A szentgáli Kő-lik barlangban a "Régész" járat további bontása és az új részek térképezése.
- A "Régész" járat bontása során előkerült új leletek kimentése, tisztítása, rendszerezése és analizálása szakemberünkkel.
- Mindezen munkák dokumentálása térképpel és fotókkal

A IV. fejezet egyrészt Iion Gábor régészünk munkája a leletek szakszerű leírásával, azok időrendi és kultúrális besorolásával. Információt ad a leletek jelentőségéről. Mindezt fotodokumentációk egészítik ki.

A fejezet másik része a karsztmorfológiai munkákról készült jelentés. Ezt Futó János geológus végezte, aki már második éve áll a csoport rendelkezésére.

Az V. fejezet a dokumentációs munkákat tartalmazza, a barlang környezetének külszíni felmérésével.

A VI. fejezet a csoport túráiról ad rövid áttekintést. Több újságcikket, rendezvény és előadás leírását és publikációkat tartalmaz.

III. Beszámoló a feltáró és barlangvédelmi tevékenységünkről

Beszámoló

Térkép a "Régész" járatról (Hosszmetszet)
a barlang alaprajza

Fotók

Csoportunk - a veszprémi Építők SE. Heliktit barlangkutató csoportja - két területen végzi munkáját ,egyrészt a solymári Ördög-lyuk barlang térképezését, másrészt a szentgáli Kő-lik barlang további feltárását.

Természetesen az utóbbi barlangban nagyobb időráfordítással dolgoztunk.

A solymári Ördög-lyuk barlangban további méréseket végeztünk amit térképekkel dokumentálunk.

Sajnos még így sem sikerült az egész barlang felmérésének a végére érni.

A szentgáli Kő-lik barlangban többféle feladatot igyekeztünk megoldani.

Az elsődleges munkánk a "Régész" járat további bontása volt amit sikerrel végeztünk , ezt bizonyítja a járat növekedése. Ez a változás mind az alaprajzon , mind a kiterített hossz-metszeten jól érzékelhető . Ujabb leletekre is bukkantunk az ásásaink során. Találtunk emberi koponyacsontot , gyermek koponya csontot, barlangi medve szinte teljes koponyacsontját, római (kori ?) pénzt és egyéb csontokat . Ezek teljes analizálásáról Ilon Gábor régészünk számol be.

A bontások során a "Régész" járat középső szakaszán a térképen is jelölt helyen új átjárót találtunk a "Nagy Terem"-be. Így egy újabb körjárat alakult ki a lemenő régiók felé. Egyre bonyolultabb és tagoltabb lesz a járatok rendszere.

A legalsó terembe vezető folyosót is bontottuk, tágítottuk, mert itt nagyon sok agyagos törmelék halmazódott fel. Természetesen még nagyon sok munkára van itt szükség , hogy ezt a szakaszt a továbbjutás érdekében megtisztítsuk. Ezeket kérdéseket részletesen és szakszerűen tárgyalja Futó János geológus jelentése.

A barlang körüli terepet átfésülve több kisebb üreget is találtunk , amelyek közül kettő a laza agyagos eltömődését nézve a későbbiekben kutatásra érdemesnek látszik.

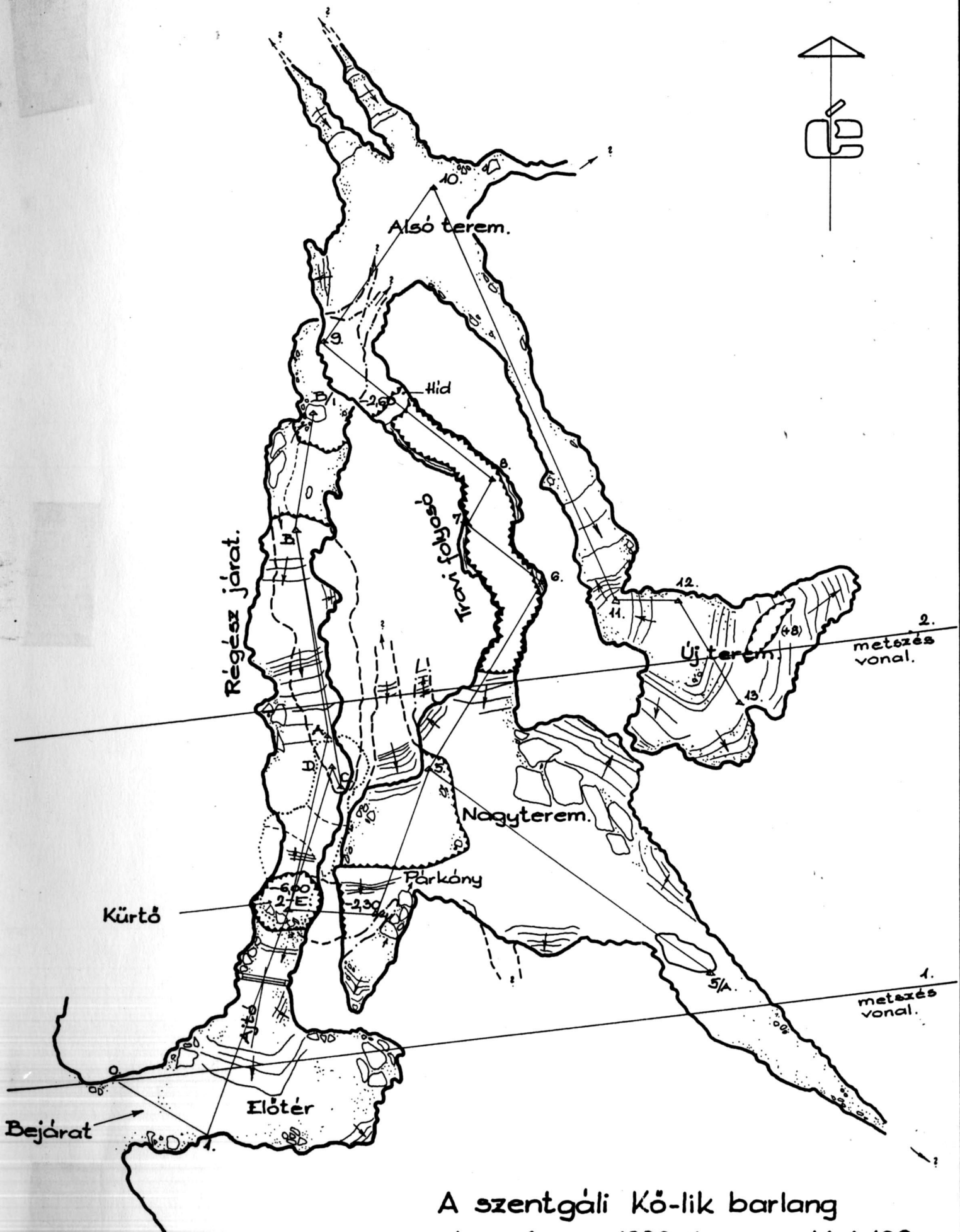
Ebben az évben július 27-től augusztus 4-ig kutatótábort szerveztünk a hegy lábánál lévő kutatóházra és a mellette lévő réten elhelyezett katonai sátorra mint szállásra alapozva. A táborba más csoporttól is jöttek segíteni , így körülbelül 25 fő vett részt a munkákban.

A tábor ideje alatt a "Régész" járatot és a kürtő alatti részt bontottuk. A "Régész" járatban sok új lelet került elő. A kutatótábor megszervezéséhez nagy segítséget kaptunk a szentkirályszabadjai Bakony Harci Helikopter Ezred parancsnokságától , akik elláttak minket katonai sátorral és egy 1 m³-es lajtoskocsival. Így minden feltétel meg volt a zavartalan és jó hangulatú munkához.

Vegyész végzettségű tagunk Horváth Ferenc a barlang közeleinek vegyi elemzését végezte el . Az Ő munkája része lett Futó János geológus jelentésének, aki több alkalommal kijött a táborba a geológiai és karsztmorfológiai vizsgálatokat elvégezni.

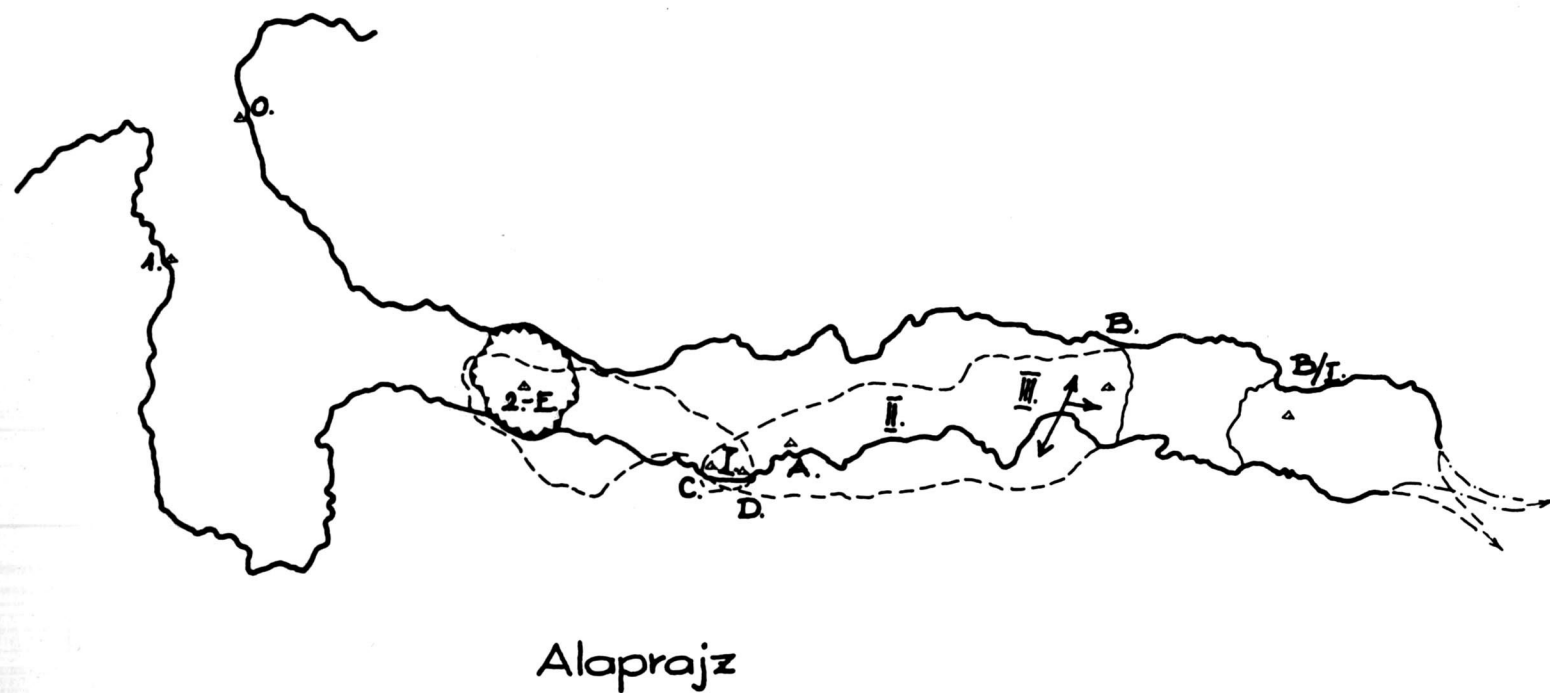
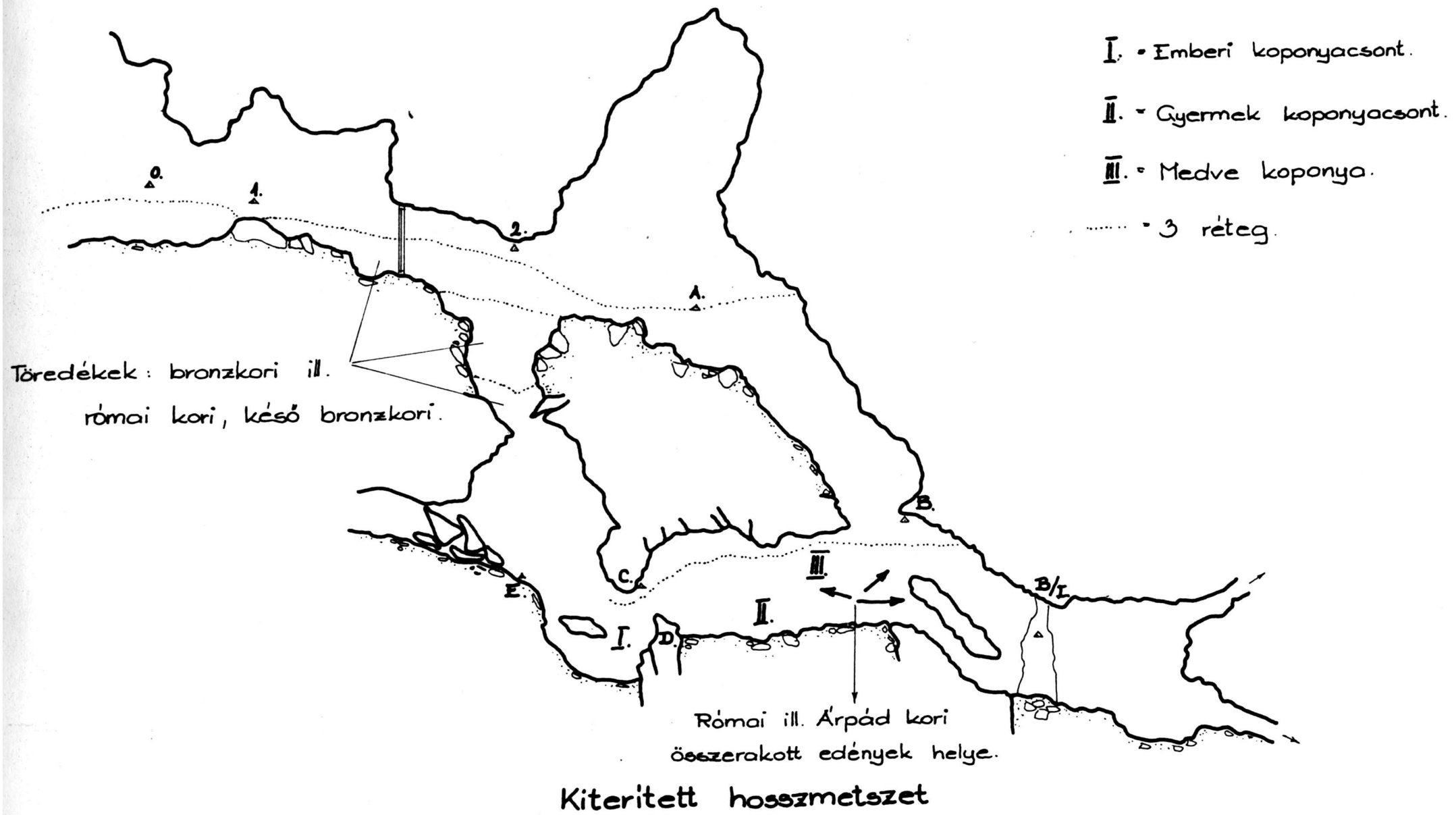
Ebben az évben elkezdtük a barlang élővilágának a feltárását is , lelkes tagunk Schafer István vezetésével . A következő években komolyabb felszereléssel és módszerekkel igyekszünk adatokat gyűjteni és képet nyerni a barlang élővilágáról. Az eddigi munkáról egy kis beszámolót és fotókat ismertetünk a tudományos részen.

Az üledékből sikerült Krolopp Endre munkája eredményeként 24 fajt tartalmazó Mollusca faunát kiiszapolni. A fotókat és a felsorolást, értékelést a tudományos részen helyeztük el.

A szentgáli Kő-lik barlang
 alaprajza 1990-ben. M:1:100.

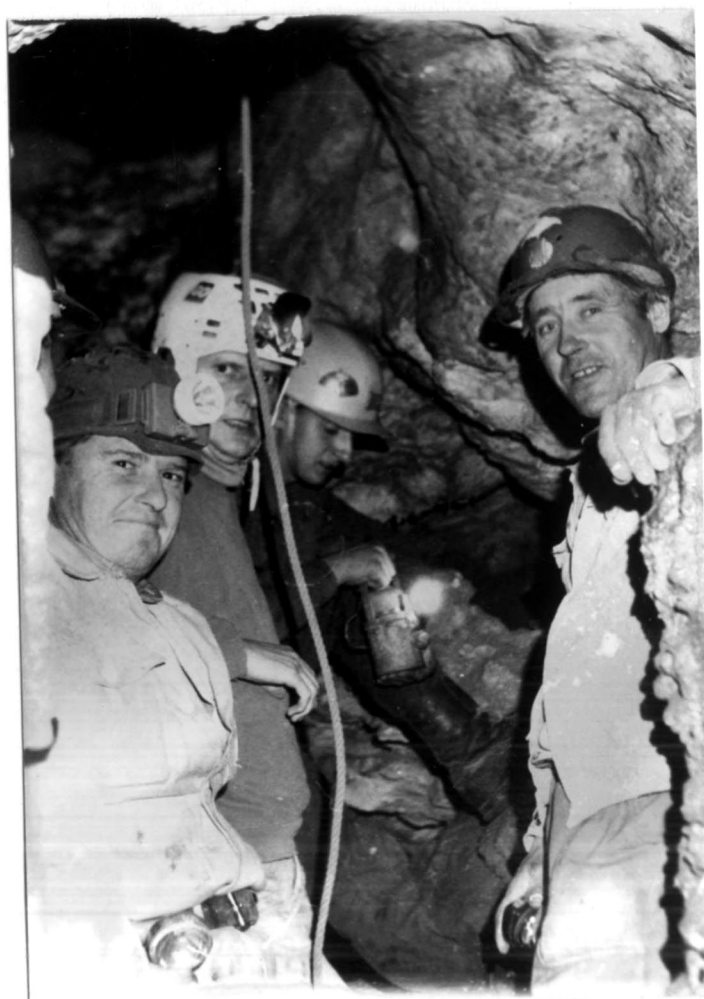

A szentgáli Kö-lik barlang
 Régész járat. M. 1:100.
 1990-es állapot.

Fotók : Hartig Miklós, Schäfer István, Szalay Jenő

K u t a t ó t á b o r

Részlet a "Régész" járatból

Barlangi medve koponyacsontja

Emberi koponyacsont

A nyári kutatótábor leleteinek egy része

Vödrözés az aknában

Készül a munkafotó

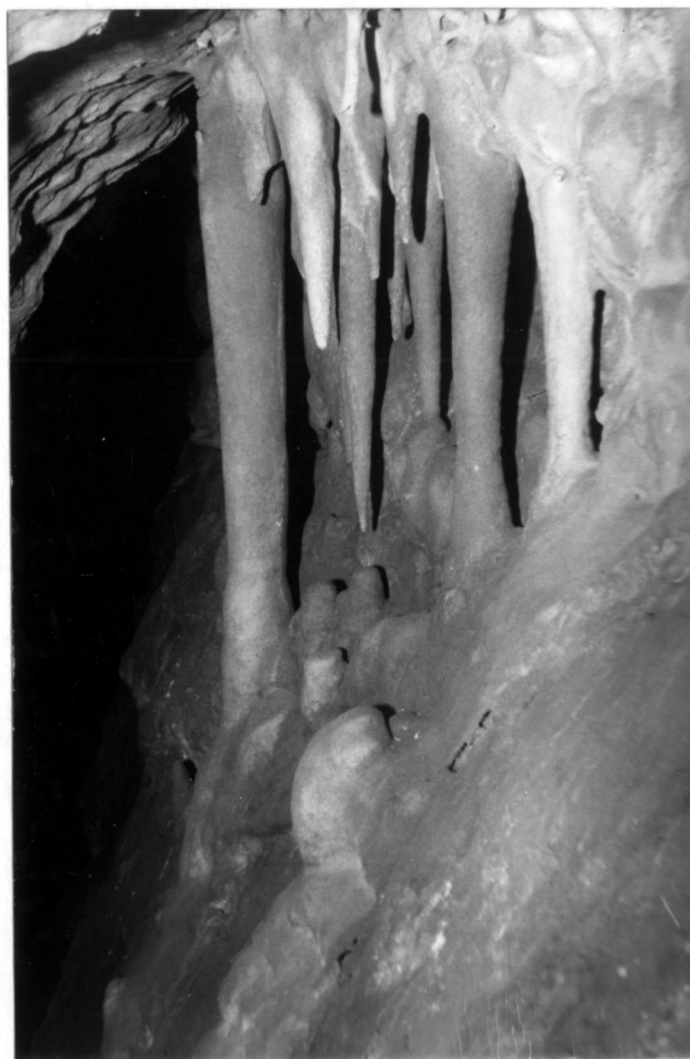

A Mecsek-hegy legújabb barlangja

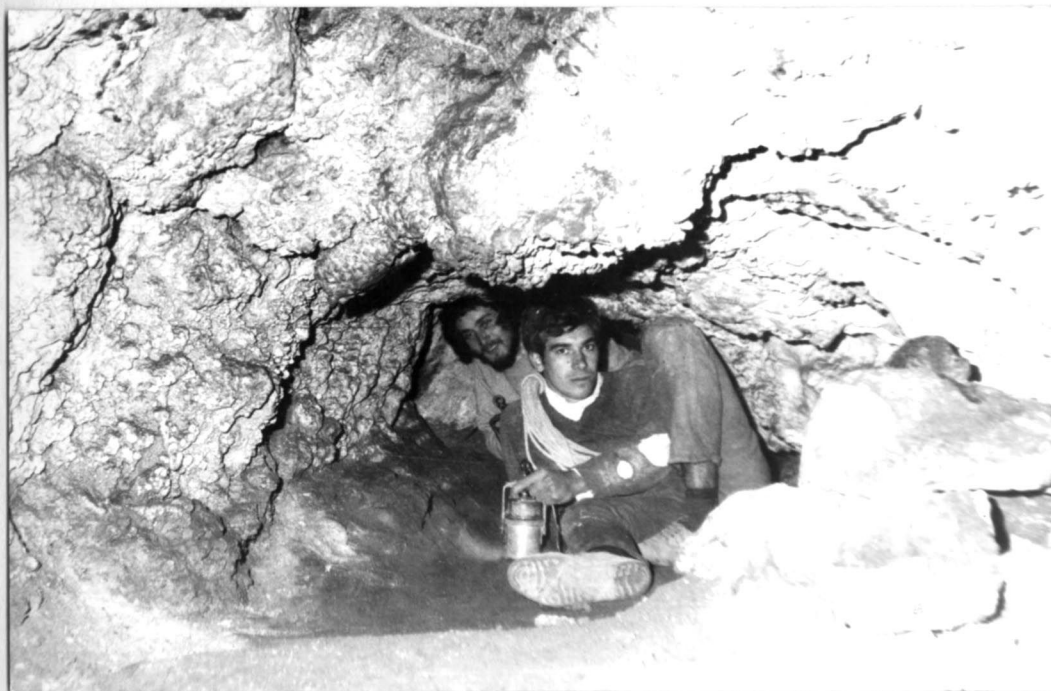
Bontásra váró új barlang

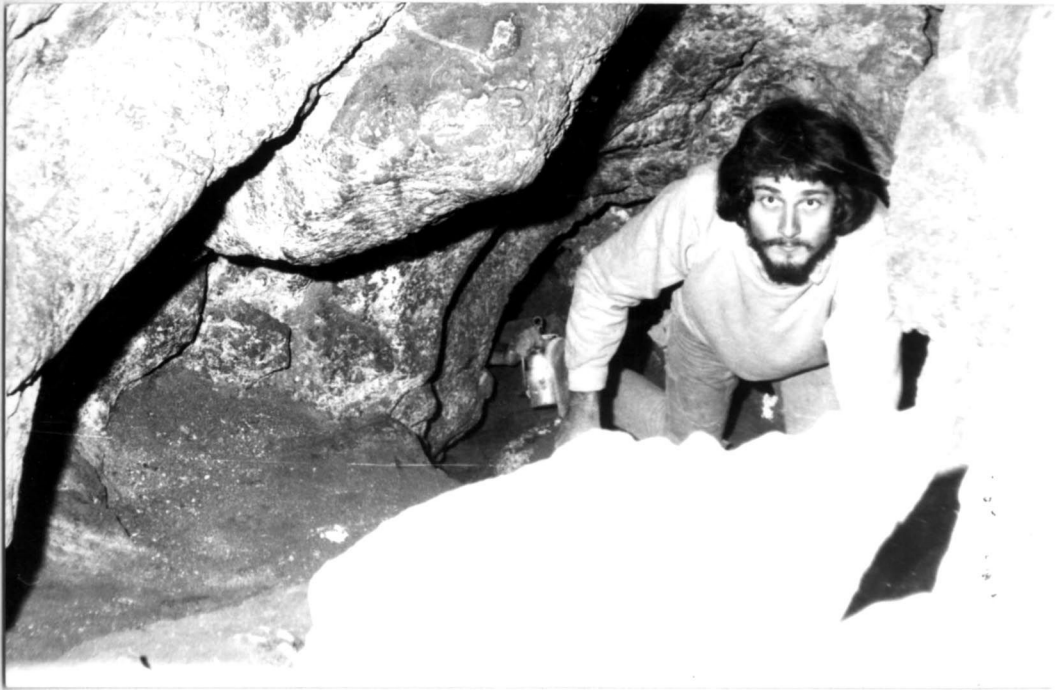
Orgonasipok oldalnézetben

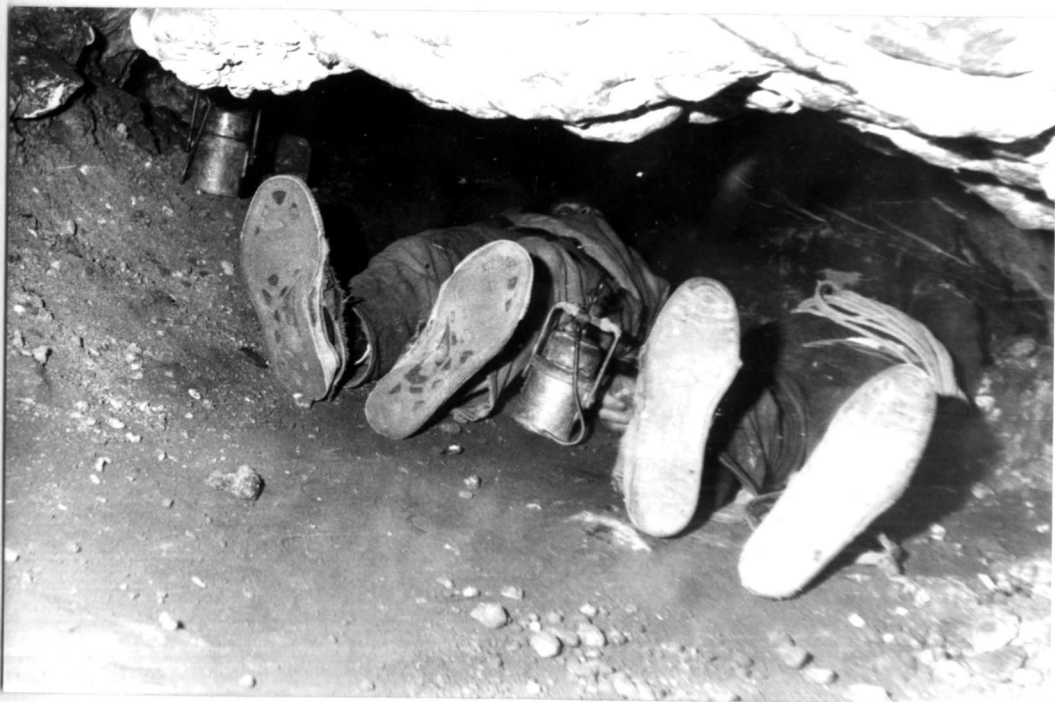
Fehértermi járat

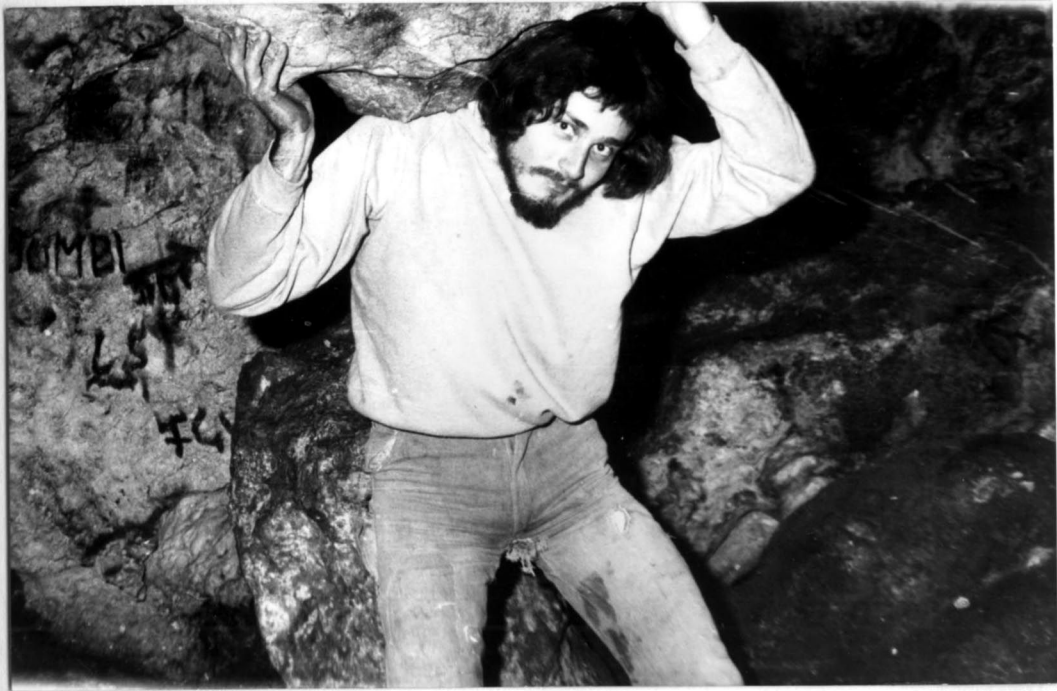
Átjárás az "Ipoly" terembe

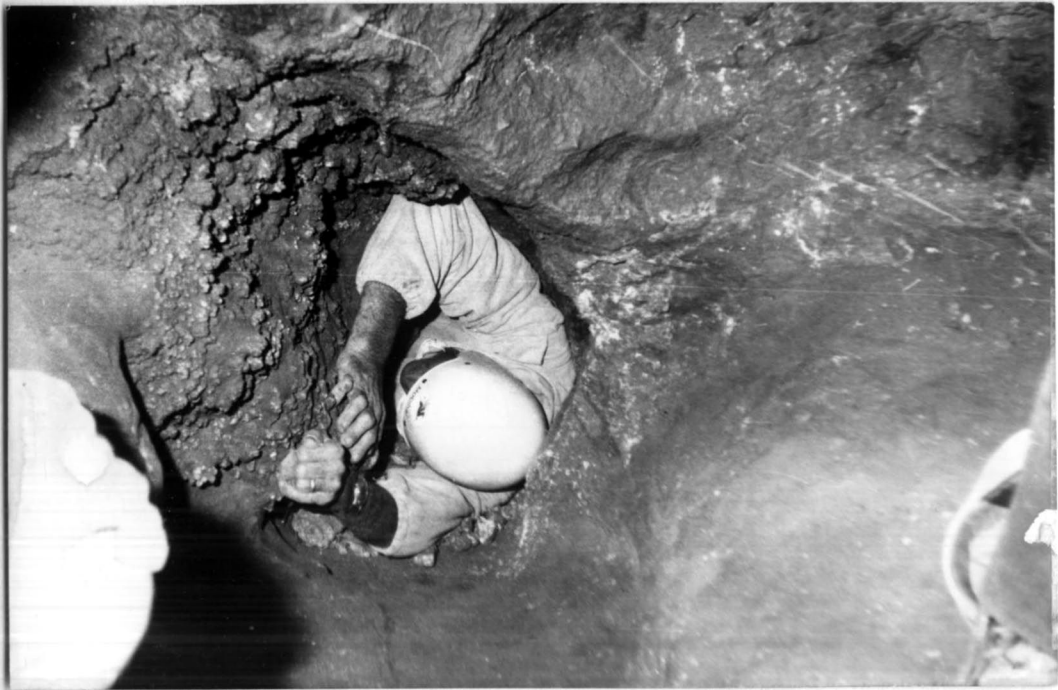
Fehértermi folyosó

C s e n d é l e t

A t l a s z

Kutyaszorító /Szülőlyuk/

IV. Tudományos munkák

1,

RÉGÉSZETI JELENTÉS

Készítette: Ilon Gábor régész (Pápa)

2,

KARSZTMORFOLÓGIAI JELENTÉS

Készítette: Futó János geológus

3,

GERINCES ŐSLÉNYTANI ANYAGOK MEGHATÁROZÁSA

Készítette: Dr Kordos László

4,

"RÉGÉSZ" JÁRAT HOLOCÉN MOLLUSCA FAUNÁJA

Készítette: Krolopp Endre

5,

A BARLANG ÉLŐVILÁGA

Készítette: Schafer István

JELENTÉS A SZENTGÁL MECSEK-HEGYI KŐ-LIK BARLANGBAN 1990-BEN FOLYTATOTT RÉGÉSZETI TEVÉKENYSÉGRŐL

A HELIKTIT barlangkutató csoport tagjai a barlang feltárása során az idei évben is szisztematikusan tovább gyűjtötték a leleteket (kerámia, csont stb). Ezt részemről az évben több alkalommal történő egyeztetett kiszállással, bejárással és az anyag elszállításával, konzultációkkal egészítettem ki. Együttal vállaltam további szakemberek (antropológus, állattanos, növénytanos) bevonását, hasonlóan a múlt évhez (Futó János geológus), vagy az ideihez (dr Füköh Levente malakológus)

Az idei évben a "Régész" járat északi részén kifogyott a leletanyag, a törmelékes(kő)-fekete, kevert betöltést vörösbarna agyagos talaj váltotta fel. A járat az ún. "Elosztó" teremből nyilván déli irányba is folytatódik. Ezt "Alsó szint" néven ismerjük. Az "Elosztó" teremben és itt az év végéig nem fogyott ki a régészeti leletanyag, de mennyiségük érzékelhetően csökkent.

A pápai Gróf Eszterházy Károly Kastély- és Tájmuzeumba szállított leletek mosása és részben restaurálása (érem) részlegesen megtörtént. A leletek a múlt évi elemzéshez képest - a régészeti kultúrális besoroláson - lényegileg nem változtattak csak árnyalják az elmúlt évi képet.

Ilyen megfontolásból az idei jelentésben mellőzöm az egyes tárgytipusok részletező leírását, csak az unikális darabok ismertetésére szorítkozom.

Unikális leletek:

A "Régész" járat északi végéből egy fekete színű tál (?) töredéke (3.t.1). Párhuzamosan bebökdösött vonalköteg felett vízszintesen átfúrt bütyökfül, felette függőlegesen elhelyezett szintén bebökdösött vonalkötegek. Holdidol vagy talpas edény (?) alsó része. Vörösbarna színű, mérete: 12 cm magas, 6 cm átmérőjű.

Az "Elosztó" teremből került elő I. Valentinianus (364-375) centenionalis-a az omladék réteg összecementálódott felszínéről (1.ábra). Úrnák lécdíszes (1.t.3.,2.t.5.) és besimított díszes oldaltöredékei (1.t.4-5.), valamint bekarcolt díszes felső részének töredékei (1.t.1.). Félgömbös, szalagfüles tál (1.t.2.) profilja, behúzott peremű tálak töredékei (2.t.1-2.), s-profilú csuprok (2.t.6-7.) profiljai említendők. Jelentős lelet a fekete, fényezett függőlegesen kanelurázott hasú bögre (2.t.3.) válltöredéke szalagfüllettel, és egy másik bögre füle (2.t.4.). A turbántekercses peremű tálak tömege került begyűjtésre (1.t.6-8.).

A csontok közül megemlítendő egy medvekoponya (?) (4.t.) és a szarvasmarha/sertés (?) állkapcsok (5.t.1-2.). Utóbbiakon darabolás nyomai láthatók.

Itt kell megemlítenem, hogy a nagygerinces fauna maradványainak tudományos vizsgálata még nem kezdődött meg. Ezzel magyarázhatók kérdőjeleim, hiszen ez nem régészeti szakkérdés.

Célszerű egyébként ezeket a vizsgálatokat a "Régész" járat feltárás befejezése után elindítani.

Ugyancsak az Elosztó teremből származik egy az egyik oldalán egész nyomait őrző nagyobb méretű fadarab. Növényteni vizsgálatra alkalmas. (A meghatározására dr Gyulai Ferenc archeobotanikus Mezőgazd. Múzeum Bp. vállalkozott.)

"Régész" járat déli része, Alsó szint leletei közül egy nagyméretű, vörösbarna színű urna oldaltöredékei említhetők. Díszítését ívelt vonalban benyomkodások képezik (3.t.3-4.). Fekete színű bögre (3.t.5) válltöredékét bebökdösött párhuzamosok és függőleges kannelurázás díszíti.

A csontok közül az érdekesebbek, ember: gyermekkoponyák, közülük az egyiket mutatjuk be (6.t.) Az antropológiai vizsgálatok kezdeteként (dr Pap Ildikó, TTM Embertani Tára, Bp.) szintén a "Régész" járat feltárásának befejezése kínálkozik. Állat: szarvasmarha (?) lábcsontja (5.t.3.)

Végezetül a leletleírásnál jegyzem meg, hogy dr Füköh Levente révén dr Kordos László és dr Krolopp Endre aprógerinces, ill. csigafaunavizsgálati eredményeit becsatoltuk jelentésünkhöz. A mintát direkt ilyen célból gyűjtöttük augusztusban. Eredményeik egybecsengően a holocén fiatalabb (szubboreális-szubatlantikus) szakaszra, a régészeti leletekkel szinkronban kelteznek az anyagot.

C-14-es vizsgálatra Debrecenbe (ATOMKI) küldtünk mintát dr Hertelendi Ede részére . Eredményt a jövő év márciusára ígért. (Mivel a minta kismennyiségű volt, a későbbiekben nagyobb mennyiségű csontot adunk át ilyen célból.)

Történeti elemzés

A múlt évben általam elkövetett hibát kell először korrigálnom . Regenye Judit régész 1988. évi jelentését logikai alapon félreértettem, s úgy értelmeztem, hogy a barlang belső részeiből csak későbronzkori leletanyag került elő.

Miután az idén a már említett I. Valentinianus veretét begyűjtöttük, újraértékeljük a barlangászokkal a jelentéseket majd átnéztem kolleganóm jelentését. Így számomra világossá vált, hogy XV. századi, római és későbronzkori emlékek is származnak a barlangból.

Ezen időszakok emlékeinek egy része (XV.sz.,római) azért nem jelentkezett 1989-ben,mert olyan részeken folytatódott a feltárás, ahol már a legkésőbbi rétegeket kitermelték. Valószínűleg az "Elosztó" teremből a nagy kövek között esett le a bronzkori leletek szintjére.

Vagyis a Kő-lik barlang ún. "Régész" járatát , annak északi részét a közép- és római-, valamint a későbronzkorban ismerték. Az "Elosztó" teremből római és későbronzkori emlékekkel rendelkezünk,a "Régész" járat "Elosztó" terem utáni szakaszából viszont csak későbronzkori leleteink nannak.Tehát elképzelhető , hogy az "Elosztó" termet a későbronzkorban emberi beavatkozás zárta le, amit azután a természet véglegesített. A "Régész" járat északi részét viszont még a XV.században is ismerték. A XV. század utáni leletet azonban nem találtunk a "Régész" járatban.Tehát e körül az időpont körül zárodott be (zárták, temették be ?) a barlang felső szakaszát.

Továbbra is igaz és egyre biztosabb, hogy a barlangból nincs a középső bronzkor elejére (kisapostag 3.) keltezhető lelet. Tehát ebben az időszakban csak valami alkalomszerű megjelésre gondolhatunk a barlangban , amelynek régészeti nyoma csak az "Előtérben" illetve a teraszon maradt (1988-89. évi jelentések).

Az idei évi leletanyag tehát egy tárgy kivételével (veret) a későbronzkori urnasíros kutúra középső fázisára keltezhető Kr.e. 1.000 körülre.

Az egyetlen nem ilyen korú lelet a már említett római érem (1. ábra). I. Valentinianus centenionalis-a több szempontból is érdekes.

1, A thessaloniki verdében készült , előfordulása hazánkban igen ritka.

2, 374 - 375-ben a császár uralkodásának utolsó éveiben szarmata, kvád támadás érte Pannoniát Ságvár, Alsóheténypuszta, Keszthely-Fenekpuszta stb. tanúsága szerint.

Ugyanezt bizonyítja több éremlelet földbekerülése, elrejtése pl. Pécs, Döbrönte (utóbbi 25 km-re a barlangtól).

Ez a veret utalhat arra, hogy a barlangot a kérdéses években menekülők kereshették fel, ezzel pontosítja a korábbi években lelt kerámia töredékek idekerülési idejét és okát.

(ujjabb irodalom az előző évi jelentésben szereplőkön túl :

B.Sey K. A döbrönteai későrómai éremlelet = VMMK 13 (1978)

51-88 , Sági K. Adatok a fenékpusztai erőd történetéhez =

Tapolcai Városi Múzeum Közleményei 1 (1990) 261-317).

AJÁNLÁS A KÖVETKEZŐ ÉVRE

-Előzetes régészeti publikáció a barlang régészeti leleteiről

-Szondázó ásatás az "Előtér"-ben és a teraszon

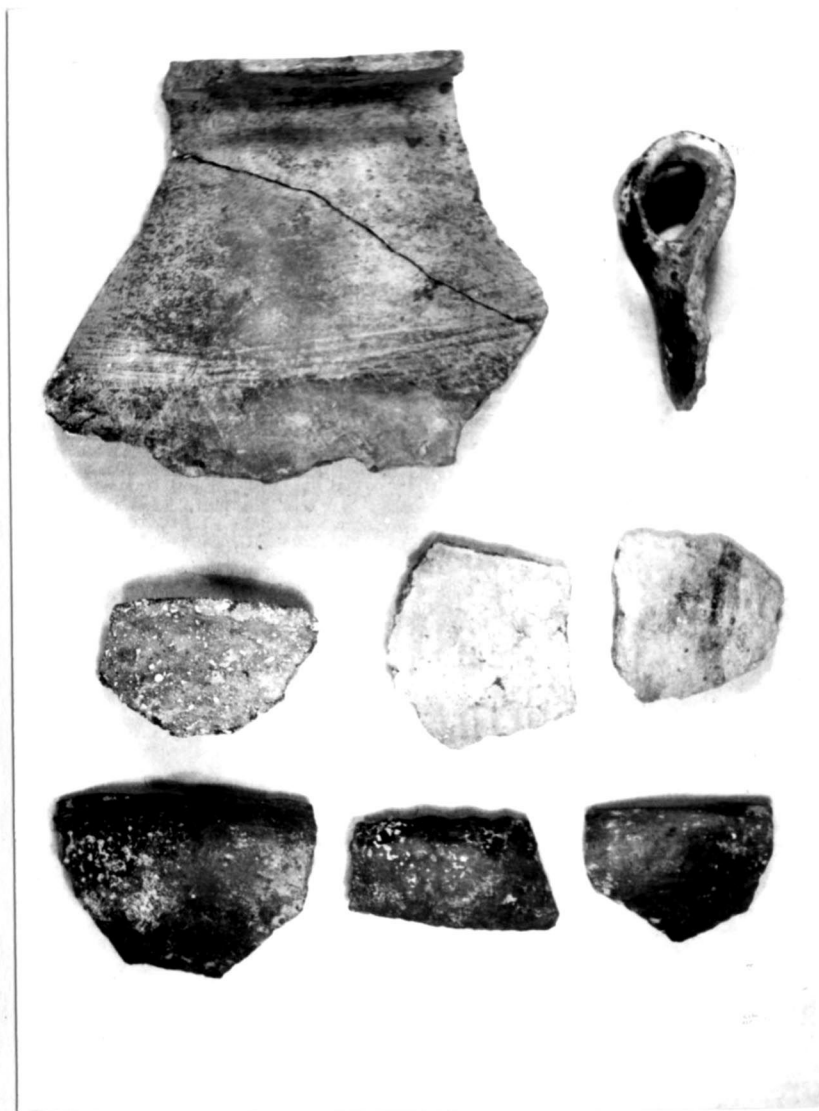
-Részletező feldolgozások beindítása a "Régész" járat anyagának kifogyása esetén .

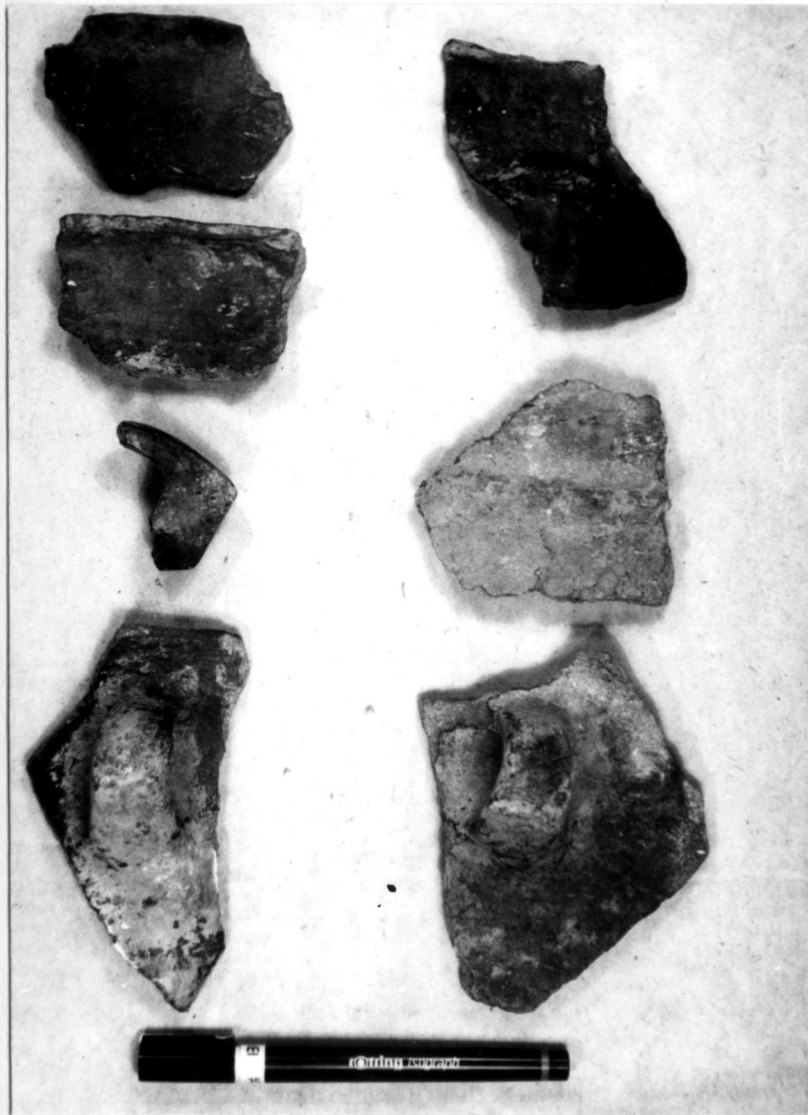

Ilon Gábor

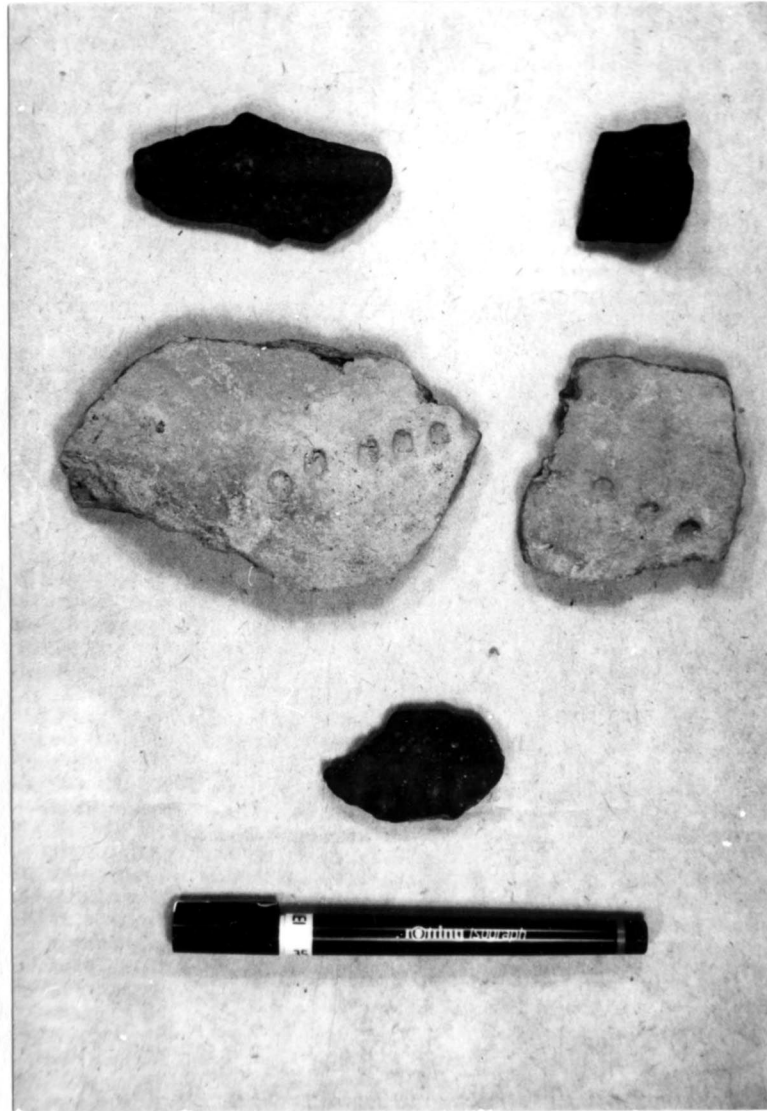

Fotók : Ilon Gábor
I. Valentinianus érem-fotó Hartig Miklós, Schäfer I.

2

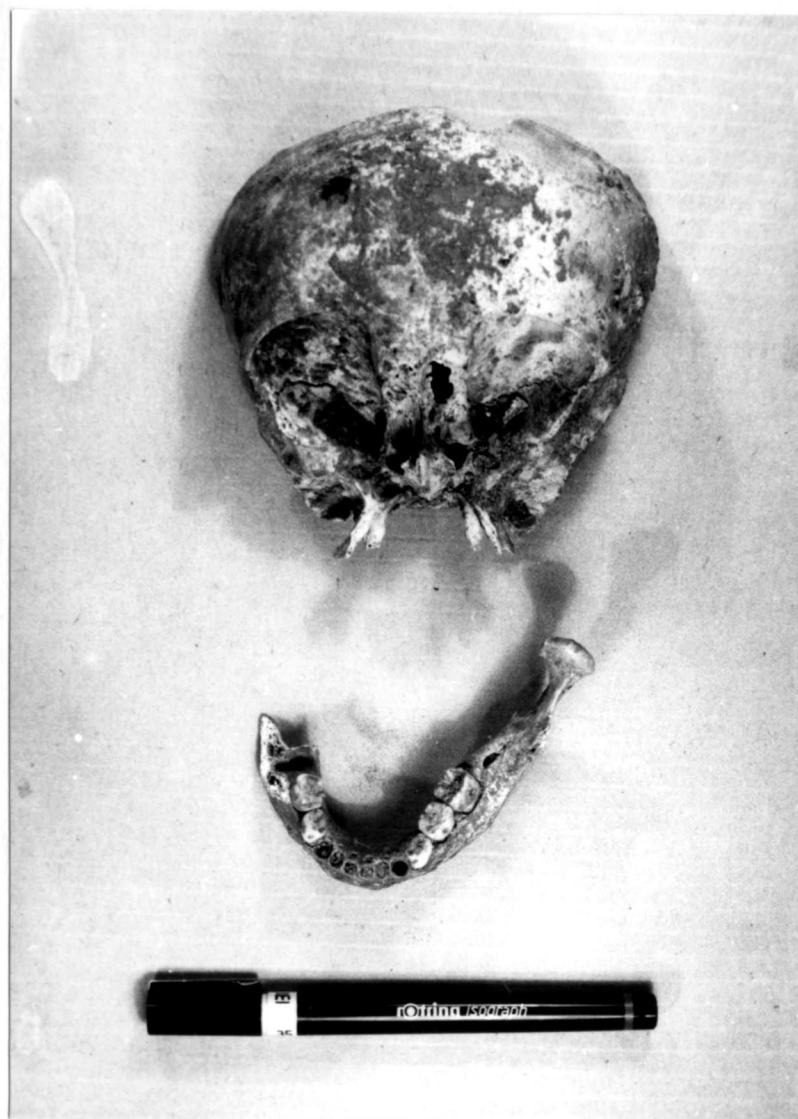
3

4

5

6

I. Valentinianus centenionalis-a

A Kő-lik-barlang földtani-morfológiai

leírása

A Séd vízgyűjtőjéhez tartozó Cinca-patak déli, száraz mellékágának jobboldali, sziklacsoportokkal tarkított, merdek oldalában nyílik a barlang bejárata. Az aszimmetrikus völgy tengelyében karsztos és nemkarsztos kőzetek találkoznak. Nyugatra a szentgáli-medence fiatal, laza üledékei terülnek el, keletre a Mecsek-hegy felső-triász földolomitja emelkedik. A földtani térkép ugyan teljes egészében földolomitnak jelzi a hegytömböt, de véleményem szerint nem kizárt a földolomit fedőjét képező úgynevezett "átmeneti rétegcsoport" megléte sem. Ezt látszik bizonyítani a Kő-lik különböző részeiből vett szálkőzetminták kémiai elemzése is, amelynek eredményei vegyesen mutatnak dolomitot és meszes dolomitot. Ez alapján valószínű, hogy a barlang ebben az átmeneti /dolomitból, meszes dolomitból, mészkőből álló/ zónában képződött. A viszonylag magasabb mésztartalom miatt az oldódás is erőteljesebben érvényesülhetett, kedvezőbb viszonyokat teremtve az üregek kialakulásához. További nagyon részletes földtani térképezést igényel annak kiderítése, hogy a barlang a közel 100 m összvastagságú átmeneti rétegcsoport melyik szintjében helyezkedik el. Ez meghatározó jelentőségű a barlang továbbkutatásában, ugyanis a fekvő földolomit kedvezőtlenebb az üregképződés szempontjából. Ha a jellemző lefelé vezető járatok és hasadékok elérik a földolomitot, akkor annyira összeszűkülhetnek, hogy megakadályozzák a továbbjutást.

A barlang környéke egy jóval nagyobb kiterjedésű, a Séd völgyét követő, Szentgáltól Veszprémig húzódó tektonikus zónának a része. Ezen a területen egy jobbos oldaltolódás különböző tektonikai elemeit lehet elkülöníteni, aminek egyik kiemelt tagja a szentgáli Mecsek-hegy. A triász rögz merdek nyugati oldala kirajzolja egy észak-déli irányú vetőzóna vonalát, ami Herend felé még több km hosszan követhető. Ez a vetődés valószínűleg oldaltolódással is kombinálódott, amire bizonyíték lehet a barlang

Alsó-termének falán halványan kivehető vízszintes vetőkarc. Sajnos az oldódás részben eltüntette a karcokat, így csak sejteni lehet az elmozdulás irányát.

A barlang alaprajzára tekintve szembeűnő a járatok irányítottsága; É és ÉNy között több hasadékrendszer is megfigyelhető, ami jól illeszkedik a földtani térképen feltűntetett környékbeli törésirányokhoz. A különböző irányú törésvonalák kereszteződésénél – elsősorban omlással – nagyobb termek alakultak ki: Nagy-terem, Alsó-terem, Új-terem. Jól megfigyelhető ez a folyamat a Nagy-terem mennyezetén, ahol a részben oldódott kőzettömb a réteglap mentén elvált és leszakadt. Elősegítette az omlást, hogy a szalkőzet váltakozó vastagságú /10-150 cm/ rétegei közel vízszintesen települnek. A fiatal, jelenleg is működő mozgásokra utal a Nagy-terem egyik falán végighúzóódó keskeny, alig egy cm széles repedés, ami a cseppkőbekéregzést is széthasította.

Morfológiai szempontból a barlang két részre osztható. A bejáratú szakasz és a Régész-járat egy ferdén befelé lejtő, ovális keresztmetszetű folyosóból áll. A szalkőzet falon jól kivehető üstszerű formákat mutat. Egyelőre nem tisztázott, hogy ez a szakasz oldásos jellegű-e, vagy inkább egy fosszilis víznyelő lefelé vezető járata. A kérdésre választ adhat a további bontás, az üregben levő törmelékanyag eltávolításával feltáruuló újabb szalkőzetfelületek képe.

A Régész-járattól morfológiai szempontból lényegesen különböznek a tőle K-re eső barlangrészek: itt közel függőleges, magas, de keskeny folyosók, hasadékok húzódnak. A falakon hiányoznak az üstszerű bemélyedések, csak a dolomitra jellemző sokszögű, illetve algalemezes mikrooldási nyomok figyelhetők meg. A hosszmetzeti rajzon jól látható, hogy az egymás melletti hasadékok függőleges kiterjedése is jelentős – az egyik továbbjutási lehetőség ezeknek a folyosóknak a vízszintes irányú bontása lesz.

Ezeket a szálkőzetben kialakult egységes hasadékokat álfenék sorozata osztja több szintre. A barlang feltárása során mindig egy-egy álfenék szint átbontása után sikerült újabb mélységbe lejutni. Úgy tűnik jellemző a barlangra, hogy 1-2 m-nyi laza álfenék alatt több m-nyi szabad járat következik, majd megint álfenék zárja el az utat, és ez feltehetően így ismétlődik lefelé. Egyelőre semmi jel nem utal arra, hogy a járatok falai összeszűkülnének. Elvileg a völgytalp szintjéig várhatók levegős járatok, ami még további 50 m mélységet eredményezhet. A mai karsztvízszint nem sokkal a völgytalp alatt lehet, ugyanis csak időszakos vízfolyás nyoma mutatkozik a völgyben – a kisebb csapadékvizek elszivárognak és néhány száz méter után északabbra, a Cinca-patak völgyében jelennek meg újra, immár állandó vízfolyásként.

A barlang egyik kitöltéseként fentebb már említett álfenék anyaga általában apró, cm-es nagyságrendű dolomittörmelék, beágyazva egy vöröses árnyalatú finomszemcsés üledékbe. Ez utóbbi csak kissé agyagos, inkább kőzetlisztre emlékeztető anyag. Száraz, morzsalékos, laza, könnyen bontható, helyenként sok kisémlős csontot is tartalmaz. A Nagyterem alján lefelé vezető járat bontása során, a laza törmelékanyagban egy 10x20 cm méretű laminitdarabot találtam. A mm-es nagyságrendű, vékony kőzetlisztlemezekből álló darab feltehetően helyben keletkezett, mivel rétegei vízszintesen feküdtek és anyaga illetve szerkezete még egy kisebb szállítódást sem élt volna túl. Makroszkóposan nagyon hasonlít a Hárskúti-fennsíkon korábban feltárt víznyelők és töbrök kitöltésének anyagára. Ez viszont azt jelenti, hogy itt a barlangban is hasonló vízforgalmi viszonyoknak kellett fennállniuk, mint a felszíni karsztos mélyedésekben, vagyis a beáramló, hordaléktartalmú víz az álfenéken visszaduzzadva kis időszakos tavacsát hozott létre, amelyből először a durvaszemű üledék, majd fokozatos vízelszivárgás mellett a finomszemű frakció is leülepedett.

Üledékföldtani szempontból feltűnő, hogy a Kő-likből hiányzik a hazai hasonló jellegű barlangokra jellemző szívós vörös agyag. Az itteni kevés, inkább csak a teremek alján levő agyag néhány mm-es dolomitdarabkákat és valószínűleg sok kőzetlisztet tartalmaz, emiatt szárazabb is.

A Régész-járat kitöltése eltér az eddig leírtaktól: az üreg nagy része laza dolomittörmelékkel volt kitöltve, amiből feltűnően sok régészeti leletanyag került elő. A törmelékdarabokon gyenge koptatottság észlelhető, valamint fekete, sötétszürke árnyalatú bevonat. A vizsgálatok szerint színét nem mangán okozza, hanem esetleg a felszíni humuszból származó szerves festődés. A törmelék osztályozatlan, az egyes darabok mérete 1-30 cm között változik. Helyenként a laza onladékat a mennyezeten átszivárgó és lecsöpögő víz kalcittal összecementálta, vékony bevonatot képezve a törmelékdarabokon. Ez a cementáció a törmelékben lévő régészeti anyagot /cserepeket, csontokat/ is kalcittal vonta be, így pontosan datálható a mészkiválás korának alsó határa.

A Régész-járáthoz képest a barlang mélyebb szakaszaiban sokkal több cseppkölefolyás, bekérgezés és kevés cseppkő is megfigyelhető, valamint néhány heliktit is előfordul. A lenti szakasz cseppkövei jelenleg is aktívak, átmérőjükből, kiterjedésükből következtetve viszonylag fiatalok, néhány ezer évesek lehetnek. Ezt látszik alátámasztani az egyik kis üregben lévő cseppkővel vékonyan bekérgezett recens állkapocs is.

Nagyon keveset tudunk még a barlang genetikájáról. Nagy része feltehetően karsztvízszint alatti oldódással keletkezett, amit a kőzetet átjáró töréses zónák erősen meghatároztak. Kivételt jelenthet ez alól a Régész-járat folyosója, ami már első ránézésre is más genetikát sugall, nincs kizárva egy esetleges víznyelő jellegű működés. A barlang bejáratí része és a szikla előtere valószínűleg egy összeomlott nagyobb terem maradványa. A Régész-járat

kisebb törmelékdarabjai esetleg a beszakadás során keletkezett omladékból származnak.

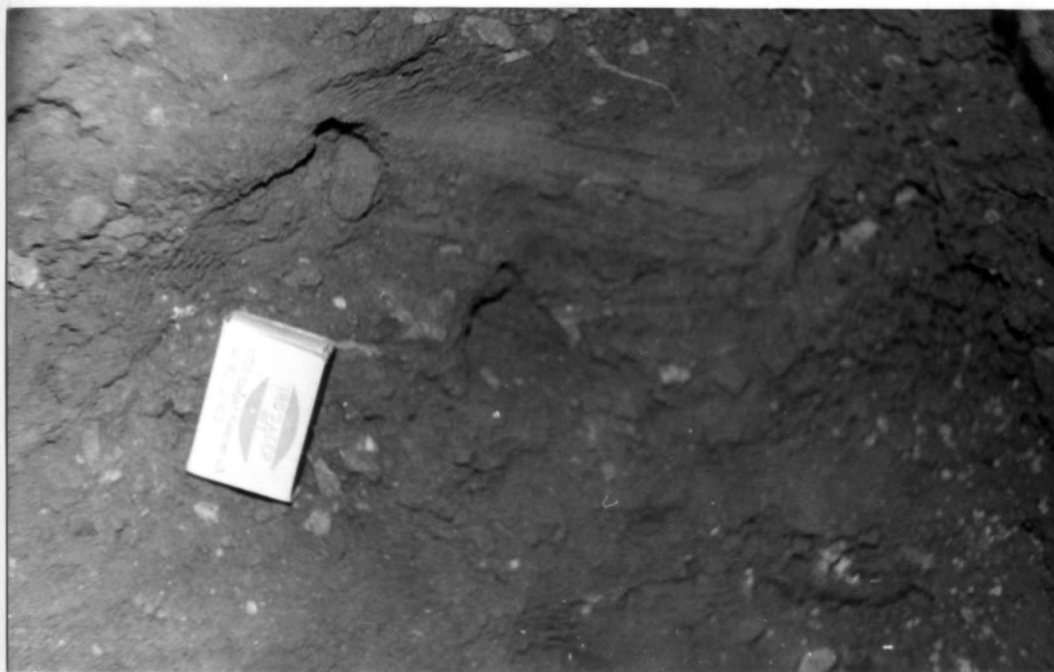
Valamikor, már a történelmi idők során a barlang alsó szakasza részben vagy teljesen elzáródott a bekerült törmelékanyag miatt. Annak eldöntése, hogy ez természetes folyamat vagy emberi beavatkozás következménye volt-e, még további vizsgálatokat igényel, mint ahogy a barlang keletkezésének pontos megfejtése is.

Mindenesetre az eddigi adatok révén a Kő-lik régészeti, őslénytani, üledékföldtani szempontból egyaránt a Bakony egyik legfontosabb barlangjává vált. További kutatása rengeteg ismeretanyagot szolgáltathat a terület negyedidőszaki fejlődéstörténetére vonatkozóan, ezért célszerűnek látszik újabb szakemberek és intézmények bevonása a munkába.

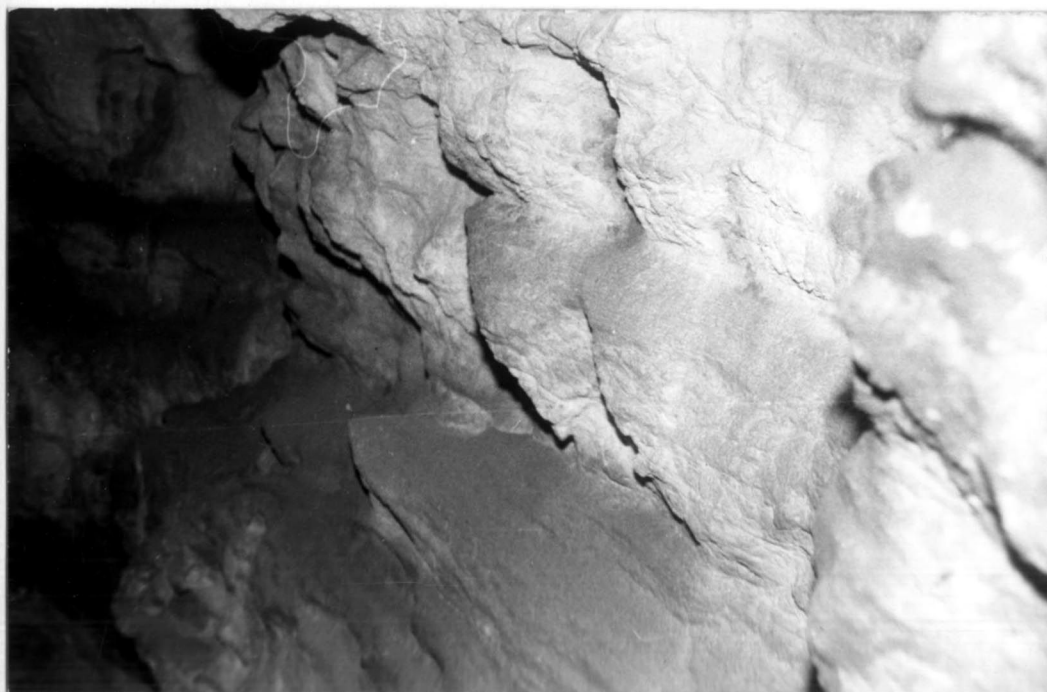
Zirc, 1991. január 17.

Futó János
Futó János
geológus

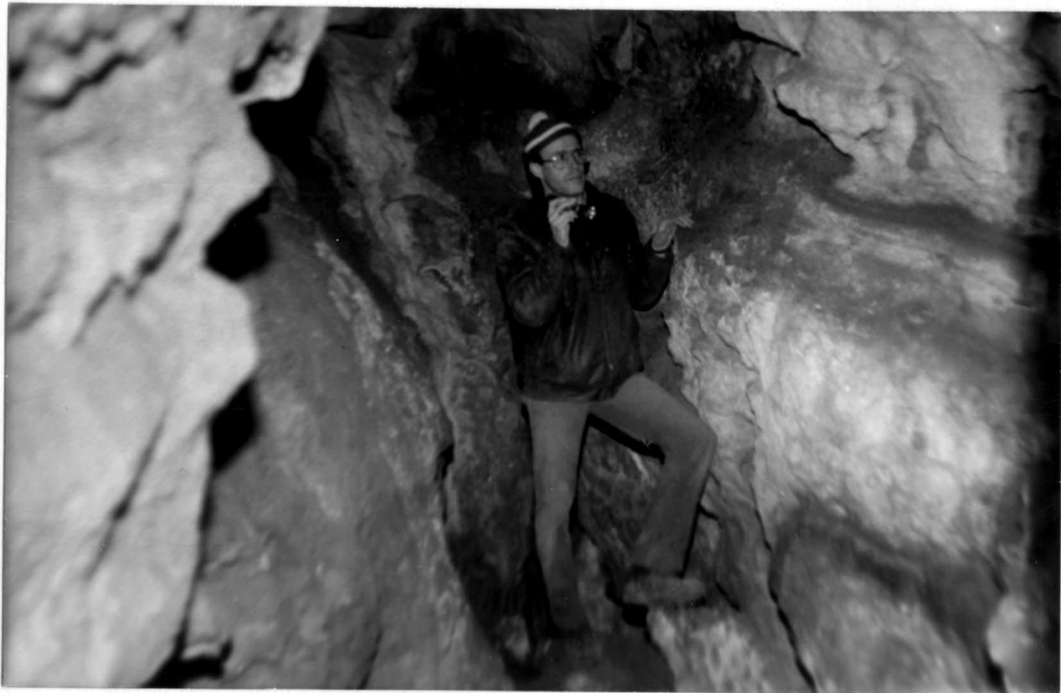

Rétegződés a kitöltésben

Rétegződés a barlang falában

Geológusunk, Futó János karsztmorfológiai vizsgálatot végez

GERINCES ŐSLÉNYTANI ANYAG MEGHATÁROZÁSA

dr Kordos László

Szentgál, Mecsek-hegy : Kő-lik barlang "Régész" járat

Pisces indet.	1 db	vm. halfajé
Bufo sp.	4 pelvis	vm. varangyfajé
Rana sp.	2 "	vm. békafajé
Lacerta indet.	3	vm. gyík-fajé
Ophidia indet.	3+csigolyák	vm. kígyó-féle
Anquis fragilis	7 pikkely	lábatlangyík
Aves indet.	2	vm. madár-fajé
Rinolophus hipposideros	6 humrus + 4	bulla
Chiroptera div. op. indet.		vm. denevér-fajé
Talpa europea	17	vakond
Erinaceus europeus	2	siin
Sorex minutus	2	törpe cickány
Crocidura leucodon	4	mezei cickány
Crocidura suaveolens	1	keleti cickány
Cricetus cricetus		közönséges hörcsög
Apodemus sylvaticus	17 M	erdei egér
Glis glis	13	nagy pele
Myodes glareolus	13 M + 21	
Arvicola terrestris	1	vizi pocok
Pitymys subterraneus	8 M	földi pocok
Microtus arvalis	7 M	mezei pocok
Arvicolidae indet.	23	vm. pocok-féle
Lepus europeus	2	mezei nyúl
Sus crofa	9	vaddisznó
Meles meles	1	borz

Az időközben elkészült gerinces fauna vizsgálat megerősíti a malakológiai anyag alapján kimutatott eredményeket, vagyis az üledék faunájának kora a holocén fiatal szakasza, a bronzkortól máig (szubboreális-szubatlantikum). Idősebb nem lehet.

"RÉGÉSZ" JÁRAT HOLOCÉN MOLLUSCA FAUNÁJA

Krolopp Endre

1990. év nyarán Ilon Gábor régész hívta fel figyelmemet arra, hogy a Bakonyban egy új barlangi régészeti lelőhely anyagát vizsgálta meg. A Szentgál, Mecsek-hegy : Kő-lik barlangjának ún. "Régész" járatából későbronzkori leletek kerültek elő. A leletek feltárása után az üledékekből 24 fajt tartalmazó Mollusca-faunát sikerült kiiszapolni.

(A fauna határozását Krolopp E. végezte)

A faunát alkotó 252 egyed közül csak elenyésző számban található nyílt területre utaló faj (7,5 %), a fauna zömét a zárterdei fajok és a barlangkedvelő (troglafil) fajok dominanciája jellemzi, amelyet jól példáz a Daudebardia rufa (15,9 %) magas relatív gyakorisága és a Limacidae család fajainak nagy példányszáma 74 db (29,4 %) ld. a táblázatot.

Az állatföldrajzi elemzés is igen fiatal faunára utal, mint az a kontinentális-mediterrán faunacentrumokba tartozó fajok arányából 70 % - 30% is kiolvasható.

Ennek a faunaképnek alapján azt kell mondani , hogy a fauna a holocén legfiatalabb időszakából származhat.

Ez a besorolás az ismert régészeti leletek korának sem mond ellent . A későbbiekben további mintavétellel esetleg a faunaszekvensziót is fel lehet vázolni . Az anyaggyűjtés már megkezdődött.

A Kő-lik barlang faunájának elemzése megerősíti a Rigó-lyuk üledékeiből előkerült malakológiai anyagról ismerteket tovább bővítve a Bakony fiatal holocén faunafejlődéséről alkotott eddigi véleményünket.

"RÉGÉSZ" JÁRAT HOLOCÉN MOLLUSCA FAUNÁJA
 táblázat

Acicula polita	2
Carychium minimum	1
Vertigo pusilla	4
Truncatellina claustralis	6
Ocula doliolum	5
Vallonia costata	2
Achantinula aculeata	6
Chondrula tridens	+
Laciniaria plicata	11
Macrogastrea plicatula	4
Cochlodina laminata	1
Clausiliidae indet.	37
Discus rotundatus	4
Discus perspectivus	+
Vitrea contracta	1
Aegopinella minor	9
Aegopinella pura	1
Oxychilus glaber	16
Zonitidae indet.	22
Daudebardia rufa	40
Daudebardia brevipes	3
Limacidae indet.	74
Cepaea vindobonensis	+
Helicidae indet.	3
<hr/>	
összesen	252 db

sztyep elemek gyakorisága : 7,54 %
 kontinentális-mediterrán
 faunacentrumokba sorolható
 fajok aránya : 30% - 70%

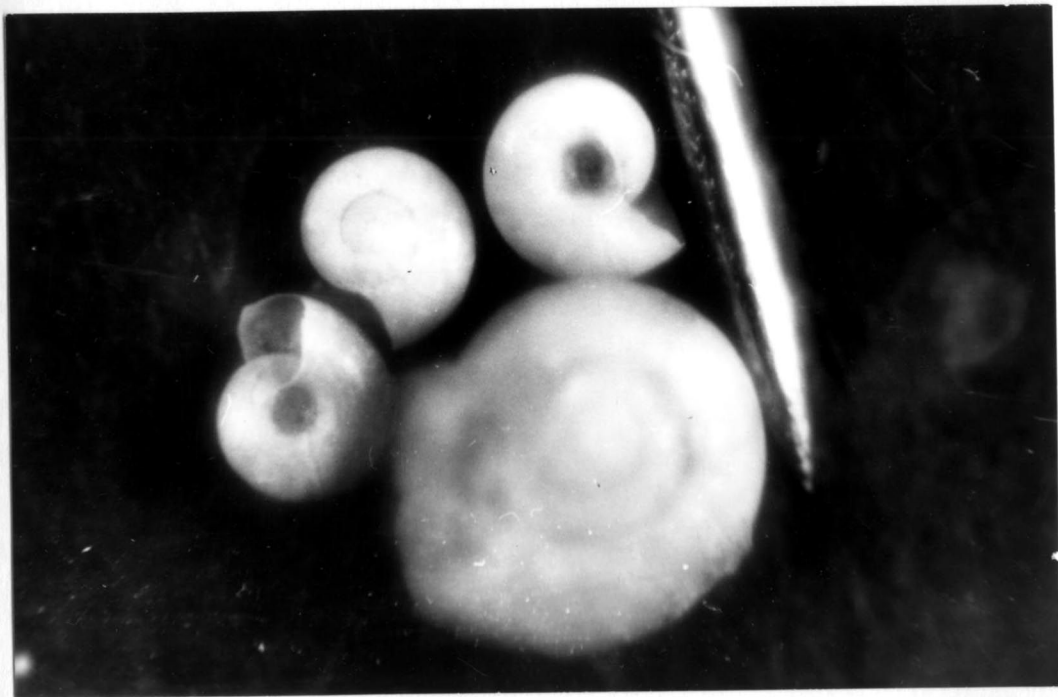

Limacidae indet. / barlangba behuzódva is él /
régészeti kulturákkal igen nagy gyakorisággal jelentkezik

Daudebardia brevipes - barlangkedvelő /trogofil/

Aegopinella minor - nyílt területet kedvelő

A BARLANG ÉLŐVILÁGA

Schäfer István

Ebben az évben a Bakonyi Természettudományi Múzeum munkatársainak segítségével elkezdődött a barlang faunájának illetve flórájának feltárása.

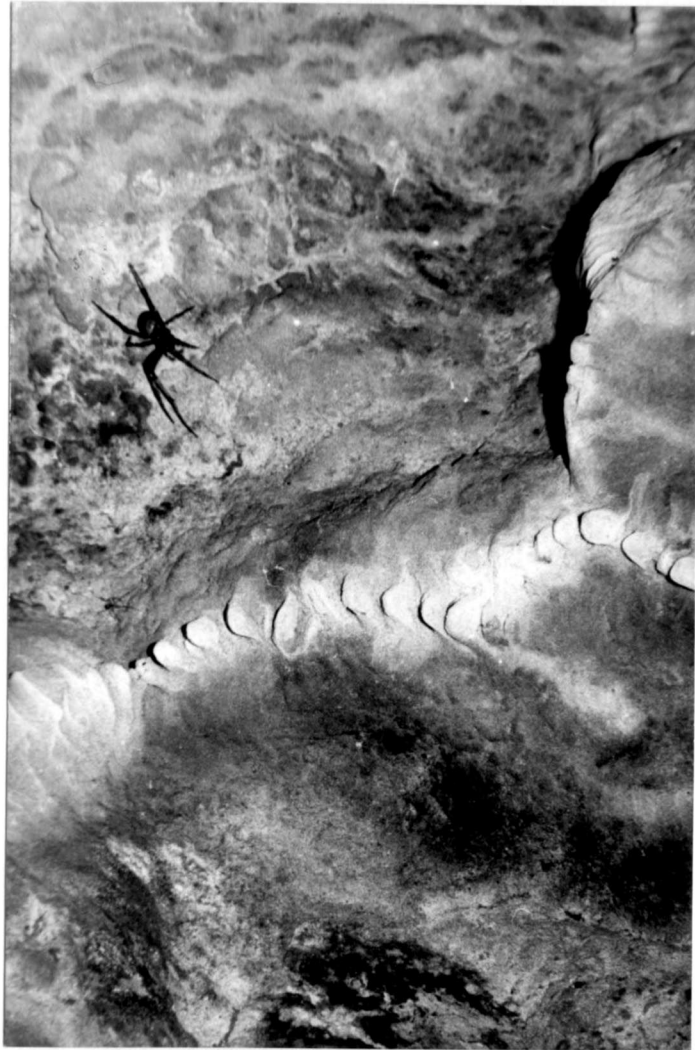
A barlang gazdag élővilága és rendszeres látogatottsága lehetővé teszi a folyamatos gyűjtést és egyedszámlálást. A faunakutatás feladata, a Földön élő összes állatfajok megismerése, hiszen még ma sem mondhatjuk el, hogy a Földön élő minden állatfajt ismerünk. Legtöbb esélyünk arra, hogy új állatfajt találunk, az eddig még nem kutatott területeken van. A barlangi faunakutatás jelentőségét akkor látjuk igazán, ha tudjuk, hogy a Bakony közel hatszáz barlangja mellett a Bakonyi Természettudományi Múzeum gyűjteményében egyetlen barlangi élőlény sem található.

A faunakutatás alapja - a gyűjtés - az 1990-es évben elkezdődött. Az eddig folytatott gyűjtés eredményeként közel 30 fajt lehetett kimutatni a barlangból. Ezen az adaton a következő években a csapdázás még változtatni fog. A gyűjtött anyag pontos meghatározása folyamatban van.

Az eddig elvégzett munkáink közé tartozik az elsődleges gyűjtés mellett, a preparáló- és csapdázó-berendezések megszerzése, élőlény számláló füzet elhelyezése a barlangban.

Az 1991-es évre tervezett feladataink :

- részletes gyűjtés csapdázással
- élőlények egyedszámának regisztrálása, éves kimutatás (denevérek mozgása, lepkék)
- a fauna jegyzékbefoglalása
- mikrogombák gyűjtése
- a flóra jegyzékbefoglalása
- denevérek meghatároztatása szakemberrel

Barlangi keresztspók - Meta Menardi Latreille

Közönséges denevér - *Myotis Myotis*

Nappali pávaszem - *Inachis io* /Nymphalidae/

V. Dokumentációs munkák

Solymári Ördög-lyuk barlang

Szentgál Kő-lik barlang

Az 1990-es évben a Solymári Ördög-lyuk barlang felméréseit és az eddig felszerkesztett térkép-részleteket tanulmányozva beláttuk, hogy az általunk korábban elkezdett ábrázolási módszer - miszerint a bonyolult járat rendszert autóatlaszhoz hasonlóan lapokra bontva mutatjuk meg - nem ad megfelelő áttekintést a barlangról. Használata a helyszínen nehézkes és a járatok közötti összefüggéseket nem szemlélteti jól követhetően.

Ezért a teljes térképet egybefüggően felszerkesztettük újra "A1" méretűnél nagyobb pauszra. Éz a térkép 1:100 léptékű. A kezelhetőség érdekében, a pauszról megfelelő fotótechnikai eljárással kicsinyített másolatok készültek. Jelentésünkhöz is ilyen másolatot mellékelünk.

A térkép minden eddig felmért járatot tartalmaz. .

A szentgáli Kő-lik barlang járatai és azok egymásba kapcsolódása minden évben változik. Ezért gyakorlatilag a méréseket illetve azok egy részét újra elvégezzük.

A csoportban felmerült az a kérdés , hogy a barlang jelenleg ismert bejárata, egy valamikor nagyobb és beomlott bajáratot eltorlaszoló omladék tetején van . Ennek eldöntése érdekében a lehetőségeknek megfelelő pontosságú méréssel felmértük a hegyoldalt is. A felmérés és a barlang térképe alapján van szerkesztve az a keresztmetszet , ami a hegyoldalt és a barlang járatainak metszetét ábrázolja. A barlang járatait csak közelítő alakjukkal rajzoltuk meg , mivel ilyen - a járatra ferde irányú - metszetről mért adatunk nem volt . A metszet sajnos nem igazolta a bejáratról alkotott elképzeléseinket. A hegyoldal felszíne mindenütt távol van a jelenleg ismert járatoktól. Az 1991-es évre tervezzük, hogy a felszíni mérési munkákat folytatjuk a hegytetőn lévő háromszögelési pontig. A háromszögelési pont adatainak ismeretében lehetőségünk van a barlang poligon-pontjainak adat meghatározására.

Solymár

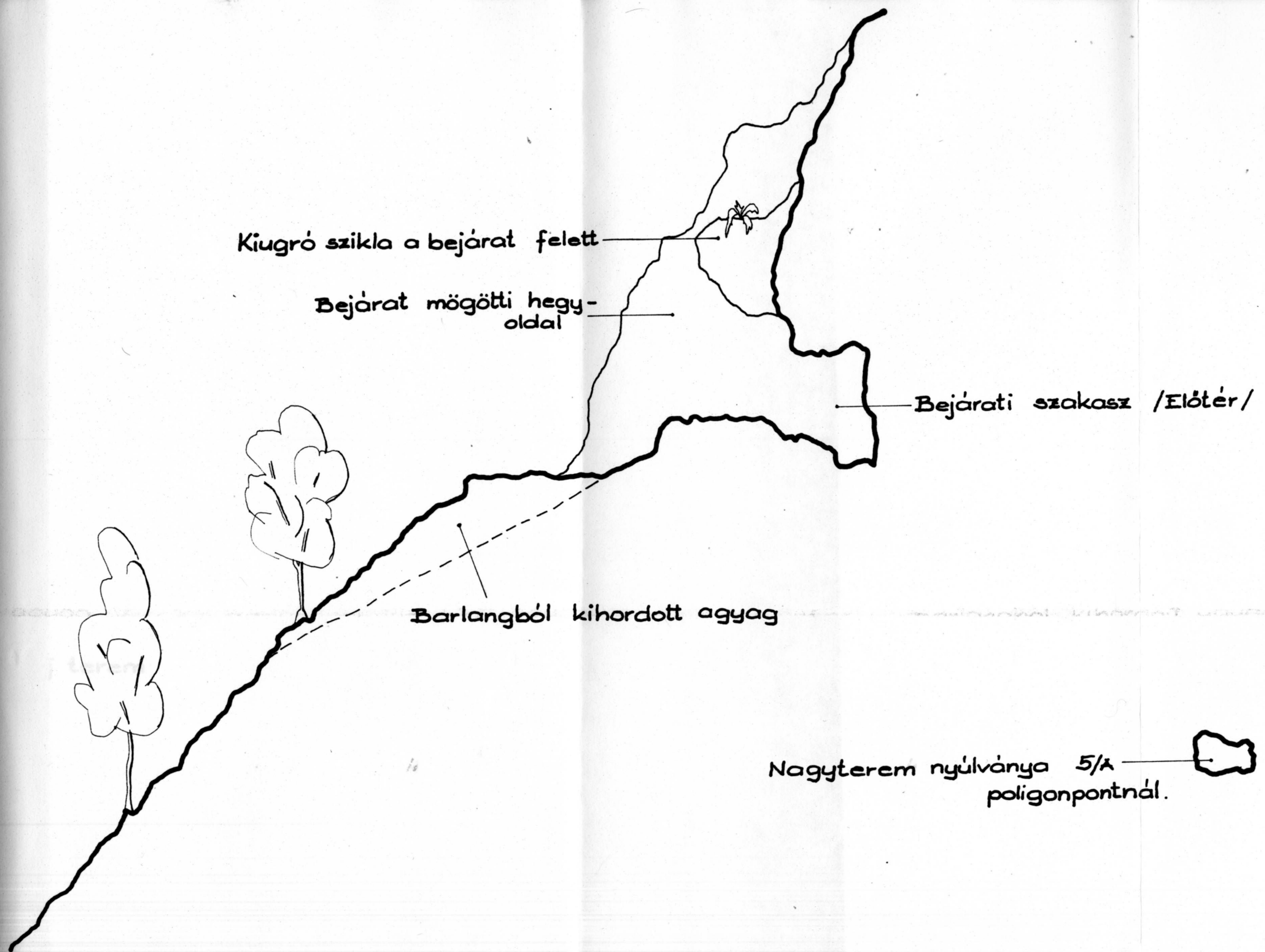
Ördöglyuk-bg.

Szentgál

Kő-lik bg.

Kiugró szikla a bejárat felett

Bejárat mögötti hegy-
oldal

Bejárat szakasz /Előter/

Barlangból kihordott agyag

Nagyterem nyúlványa 5/A
poligonpontnál.

A szentgáli, Mecsek hegyi Kő-lik barlang

1.sz. felezési metszete M:1:100. /Hegyoldal és járatok/

VI. Csoportélet

Beszámoló

Újságcikkek, előadások

Fotók

Csoportunk tagjai ez évben is több helyen megfordultak.

Résztvettünk a következő teljesítmény túrákon :

Bakony 50 , Mátra- 90 , Írott-kő , BEAC- 70 és -110 valamint a Mecsek 50 elnevezésűeken.

Természetvédők és Kutatók majálisát szerveztük a szentgáli Honismereti Szakkörrel közösen , amelyen a Kő-lik barlangba is tartottunk vezetett túrát az érdeklődőknek . A részletes programot a mellékelt kiírás ismerteti.

Helyi szervezetekkel a gyermeknapon vetélkedőt is rendeztünk, a bátrabbak számára a barlang bajjárására is volt lehetőség. Több előadást tartottunk Balatonalmádiban , Szentgálon és a NEVIKI központban kétszer-kétszer , valamint veszprémi iskolákban. Több újságcikk jelent meg különböző alkalmakból a csoport tevékenységével kapcsolatosan , ezeket mellékeljük. Külföldi túrákon is vettek részt tagjaink. Ketten az Amerikai Egyesült Államokban töltöttek el hosszabb időt.

Programunkban szerepelt Ausztria, az Alpok , Magas Tátra , Male Kárpátok és több kisebb-nagyobb itthoni túra . Két fő résztvett a Mátyás Király emléktúrán is.

Egy tagunk Kállayné Rakovszky Judit elvégezte a Barlangi Idegenvezetői Tanfolyamot és sikeresen levizsgázott.

Csoportunk jó kapcsolatot tart az Ajkai Bakony Barlangkutató csoporttal, akiktől 5-6 fő részt vett a nyári kutatótáborban Gyurmann Csaba vezetésével. Itt szeretném még egyszer megköszönni Nekik a komoly segítséget.

Kapcsolatot tartunk az Alba Régia csoporttal is, ahova több ízben is elmentünk és Ők is viszonzták a látogatásunkat.

A természet védelme és megkedveltetése végett gyalogtúrákat, barlanglátogatást és előadásokat szerveztünk a fiatalabbak részére. Végeztünk erdőtisztítást a Bakony különböző pontjain erdei társadalmi munka keretében.

Szentgál Község Tanácsától 50.000,- Ft támogatást kaptunk felszerelésre , amiből 5 db FISMA fej-karbidlámpát tudtunk venni.

Teljesítménytúra korhatár nélkül

A Bauxitkutató Természetjáró Sportegyesület alkalmat kíván nyújtani mindazoknak, akik kedvelik a természetjárást, és hosszú távon, akarják kipróbálni erőnlétüket, kitartásukat.

Az ötven kilométeres túrát – korhatár nélkül – március 31-én bonyolítják le a veszprémi vasútállomástól indulva. Előzetesen nevezni lehet a Bauxitkutató Természetjáró SE-nél. Telefon: 06-80-38-111.

A túra útvonala: Veszprém, Menyekai-erdő, Herend, Augusztin-tanya, Öreghálás, Jágár-rét, Városlőd. Az esemé-

nyen mindenki saját felelősségére indul, a rendezősegtől kártérítés semmilyen címen nem igényelhető. A szintidő: 12 óra. Nevezési díj: 30 forint. (A helyszínen azonban 50 Ft!) Az ellenőrzőpontokon meleg teával várják a túrázókat.

Ajánlott felszerelés: túrabakancs, Bakony 2-es és 3-as számú térkép, elsősegélycsomag, esőkabát, élelem, ivóvíz, iránytű. Indítás: március 31-én a veszprémi vasútállomástól 6 és 8.30 között. Ötven kilométer a Bakonyban.

T e l j e s í t m é n y t ú r á k

EMLÉKLAP

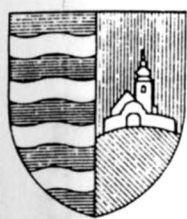
Székely István

sporttársnak,

Mátyás király tiszteletére, halálának 500. évfordulója
alkalmából rendezett

MÁTYÁS KIRÁLY EMLÉKTÚRÁRÓL.

ÚJ 1990. III. szám március

Almádi Újság

BALATONALMÁDI VÁROS LAPJA Ár: 9,30 Ft

(„Azért vagyunk a világon, hogy valahol otthon legyünk benne.”)

8

Előadás a Honismereti Szakkörben

Az almádi Honismereti Szakkör programjának megfelelően 1990 február 26-án immár másodszer, érdekes, diavetítéssel egybekötött előadás hangzott el.

Az Építők S.E. HELIKTIT Barlangkutató Csoportjának vezetője Hartig Miklós és tagja Szalay Jenő beszámoltak a Szentgál melletti Kőlik cseppkőbarlang elmúlt évi feltárási munkáiról.

1984-ben kezdték a munkát és önzetlenül, lelkesedésből, minden anyagi támogatás nélkül folytatják azóta is. Eddig 400 métert tártak fel és ki tudja hol a vége?! Megígérték, hogy idei munkájukról hasonló beszámolót fognak tartani az év végén a Szakkörnek.

S.F.

E l ő a d á s o k

NAPLÓ

*
Diavetítéssel egybekötött élménybeszámolót tart a Szent István-túráról, valamint a Rokenbauer Pál-émléktúráról Szalay Jenő február 12-én, hétfőn, 18 órakor Veszprémben, a Neviki-klubban a VSE természetjáró szakosztályának soron következő klubestjén. A vezetőség minden érdeklődőt szeretettel vár.

- A szentgáli, feltárás alatt lévő barlangról tart diavetítéssel egybekötött előadást Hartig Miklós barlangász, Veszprémben, március 26-án, hétfőn 17.30 órakor a Neviki-klubban, a VSE természetjáró szakosztályának soron következő klubestjén.

HOLNAP,
PENTEKEN,

a szentgáli alsó iskolában, 5 órakor diaképes előadást tart Hartig Miklós és Szalay Jenő, a Kő-lik barlangról. A rendező honismereti kör várja az érdeklődőket.

Meghívó

E l ő a d á s o k

NAPLÓ

*
Diavetítéssel egybekötött élménybeszámolót tart a Szent István-túráról, valamint a Rokenbauer Pál-émléktúráról Szalay Jenő február 12-én, hétfőn, 18 órakor Veszprémben, a Neviki-klubban a VSE természetjáró szakosztályának soron következő klubestjén. A vezetőség minden érdeklődőt szeretettel vár.

– A szentgáli, feltárás alatt lévő barlangról tart diavetítéssel egybekötött előadást Hartig Miklós barlangász, Veszprémben, március 26-án, hétfőn 17.30 órakor a Neviki-klubban, a VSE természetjáró szakosztályának soron következő klubestjén.

HOLNAP,
PENTEKEN,
a szentgáli alsó iskolában, 5 órakor diaképes előadást tart Hartig Miklós és Szalay Jenő, a Kő-lik barlangról. A rendező honismereti kör várja az érdeklődőket.

Értesítjük, hogy 1990. március 23-án, pénteken

du. 17 h-kor a szentgáli alsó iskolában

előadást tart

Hartig Miklós és Szalay Jenő

a Kő-lik barlangban végzett munkákról

A diavetítéssel egybekötött előadásra

szeretettel várjuk

Honismereti Szakkör

E l ő a d á s o k

Karcsúak előnyben

Kincsek a barlang mélyén

Majális a szentgáli Alszegei-réten — A legbátrabbak a Kő-lik termeiben

Május 13-án, megcáfolva minden babonás hiedelmet, csupa kellemes élmény várta azt a több száz embert, akik elfogadták a veszprémi Építők Természetbarát SE és a szentgáli honismereti szakkör majálisra szóló meghívását. A Szentgál melletti Mecsek-hegy és a lábánál elterülő Alszegei-rét képeslapra kívánczó, gyönyörű környezetében igazán jól érezhették magukat a kikapcsolódni vágyók.

Izgalmas programokról is gondoskodtak a szervezők. Helyismereti vetélkedő, labdajátékok, gyalogos és kerékpáros túrák színesítették a napot. A legbátrabbak leereszkezhettek a Kő-lik barlang elbűvölő szépségű termeibe, természetesen tapasztalt barlangkutatók kíséretében.

Hartig Miklóst, az Építők Természetbarát SE Heliklit Barlangkutató Csoportjának vezetőjét a földolomiban képződött, ritkaságnak számító barlangrendszer titkairól faggatom.

— A barlang feltárásán öt éve dolgozunk, az alapszinttől számítva 40 méter mélységig jutottunk el. Jelenleg egy 400 méteres szakasz járható be, de feltételezésünk szerint a teljes barlangrendszer több kilométer hosszúságban húzódik a hegy alatt. Évekbe telik még, mire az egészet felderítjük. A feltárt termekben értékes cseppkőképződményekre bukkantunk.

— A barlang bejárata körül laza törmelék borítja a hegyoldalt. Ez mind a járatokból került ide?

— Igen, méghozzá egészen apró részletekben, hiszen csak

vödrökben tudjuk felhozni a kitermelt követ.

— Nem akármilyen teljesítmény! Hányan űzik ezt a kemény fizikai helytállást követelő sportot?

— A csoportban most tizenötön vagyunk, de a munkát családtagok, barátok is segítik. Az sem volt egyszerű dolog, amikor a barlang nyílását elzáró vaskaput betonoztuk, mert a murvát, cementet, vizet mind gyalog kellett felhordani ide.

Lenézek a meredek hegyoldalra, amelynek ösvényeit a sok kiránduló már simára taposata, és egyre inkább tisztelni kezdem a megszállottakat. Közben megérkezik Szilágyi László, a szakosztály vezetője, a barlang nyílásában pedig csapzottan, porosan felbukkannak az utolsó látogatók. Kísérőiken nem látszik a fá-

radtság, holott közel kétszáz érdeklődőt vittek le egyetlen nap alatt a hegy mélyére. Néhány fős csoportokra osztották őket, hiszen van olyan szakasz, ahol csak hason kúszva lehet közlekedni.

A nap hőse, legalábbis számomra, a 16 éves Boleraczký Gyula, aki egyéves barlangszmúlttal a háta mögött, ma ugyancsak kitett magáért. De ha már az ő nevét megemlítem, ne maradjanak ki a többiek sem. *Hámori Zsolt, Horváth Ferenc, Lakatos Richárd, Móri Lajos, Rácz Ferenc, Szalay Jenő, Szegedi Attila és Szűcs Tamás* tapasztalt irányításával még a félősebbek is bátornak érezhették magukat. Bár, ami azt illeti, aki rászánta magát a föld alatti bolyongásra, gyáva aligha lehet. (Szégyenkezve vallom be, hogy én nem voltam közöttük.)

A félig kész kutatóház előtt folytatjuk a beszélgetést.

— A barlang „régészjáratában” bronz-, késő bronz és római kori csontokra, kisebb eszközökre bukkantunk — mondja Hartig Miklós. A pápai helytörténeti múzeum igazgatója, *Ilon Gábor* szakmai irányításával végezzük ezek elemzését, azonosítását.

Valóban kincseket rejt hát a barlang. Olyan régészeti és természeti ritkaságokat, amelyeknek értékét egyediségük adja. A barlangkutatók szerint számtalan titkot őriznek még a sziklák.

— A jó idő beköszöntével, gondolom egyre többen lesznek kíváncsiak a cseppkőekre. Mások is szerveznek a kívülállóknak számára barlangi túrát?

— Természetesen minden ilyen igényt igyekszünk kielégíteni. Az érdeklődők az egyesületnél jelentkezhetnek, mi a vezetést szívesen vállaljuk. Megfelelő ruházatról, felszerelésről mindenkinek magának kell gondoskodnia.

— Bárki lemehet önökkel?

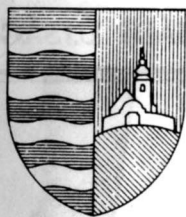
— Tulajdonképpen igen, de csak a saját felelősségére. A túra komoly igénybevétel jelent, ezért csak azok vállalkozzanak rá, akik erősnek, egészségesnek érzik magukat.

S. Bonnyai Eszter

Gyermeknap vetélkedő

május 26-án, szombaton, a Szentgál melletti Alszege-rétre várják a gyerekeket és a szülőket gyermeknap piknikre. Az egész napos programban többek között bábszínház, karatebemutató, játékos vetélkedők, sportversenyek, rali-versenyautózás (ABSE Veszprém, ill. NIKE SE), barlanglátogatás szerepel. Az utóbbin a szakszerű felügyeletet, túravezetést az Építők SE Heliktit barlangászai biztosítják.

ÚJ

1990. XII. szám december

Almádi Újság

BALATONALMÁDI VÁROS LAPJA

Ár: 9,30 Ft

(„Azért vagyunk a világon, hogy valahol otthon legyünk benne.”)

Előadás a Honismereti Szakkörben

A Veszprémi Építők SC Heliktit barlangkutató csoportjának tagjai Hartig Miklós vezetésével, diavetítéses előadást tartottak a szakkör összejövetelén. Az előadók ismertették a Szentgál melletti Kő-lik barlangban végzett többéves feltáró munkájuk legújabb eredményeit.

Az előadás második részében levetítették az 1990. június 30. és július 16. között megtartott „Mátyás király” emléktúra állomásain készült diafelvételeket.

S.F.

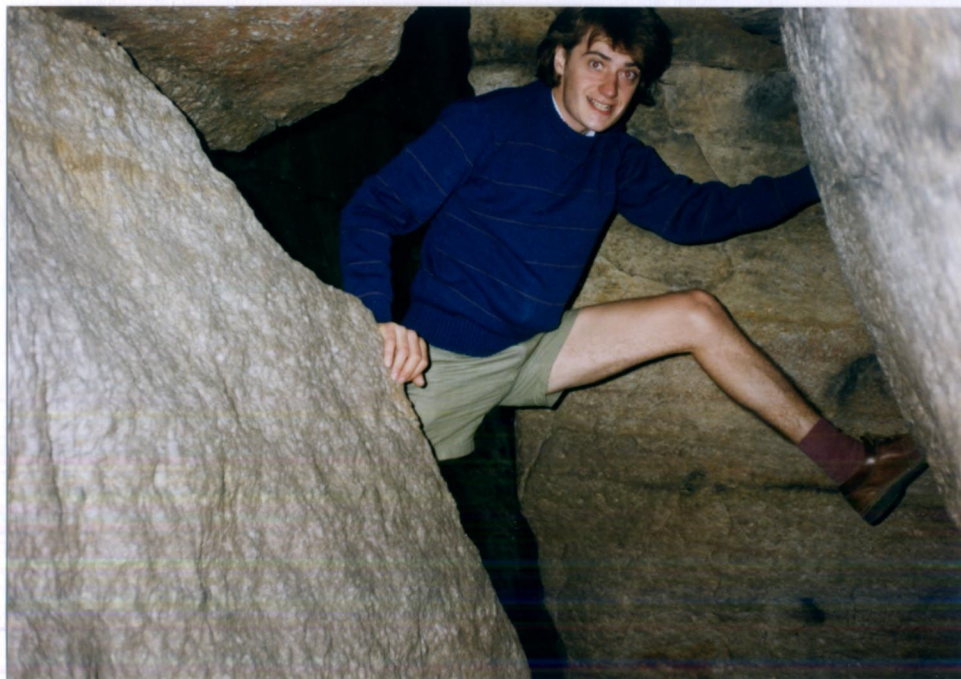
Előadások

A viharos Tátra

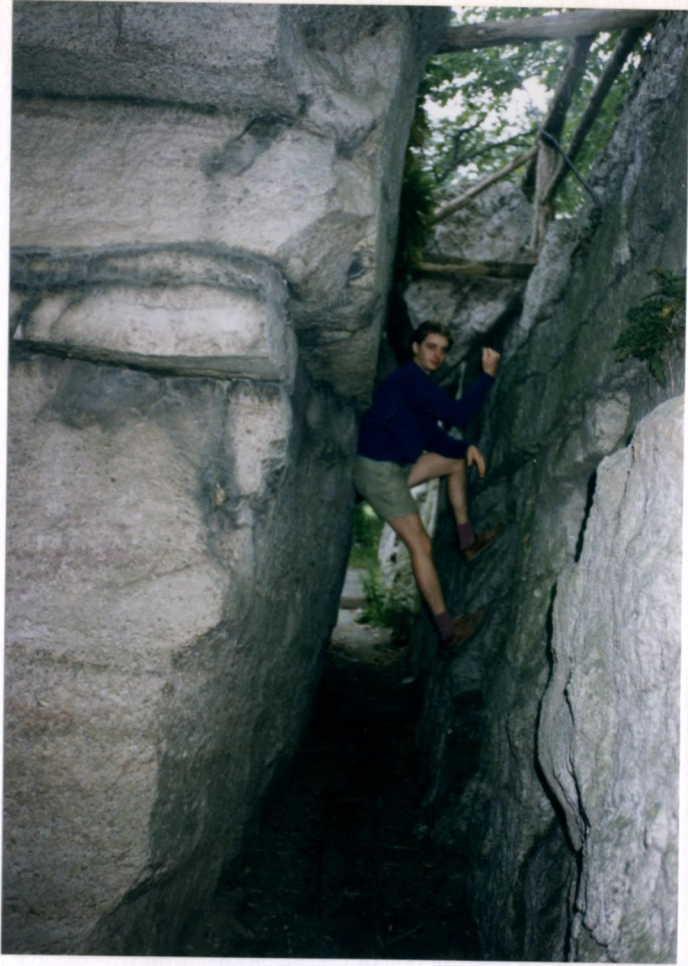

Legifjabb tagunk a Lóczy barlangban

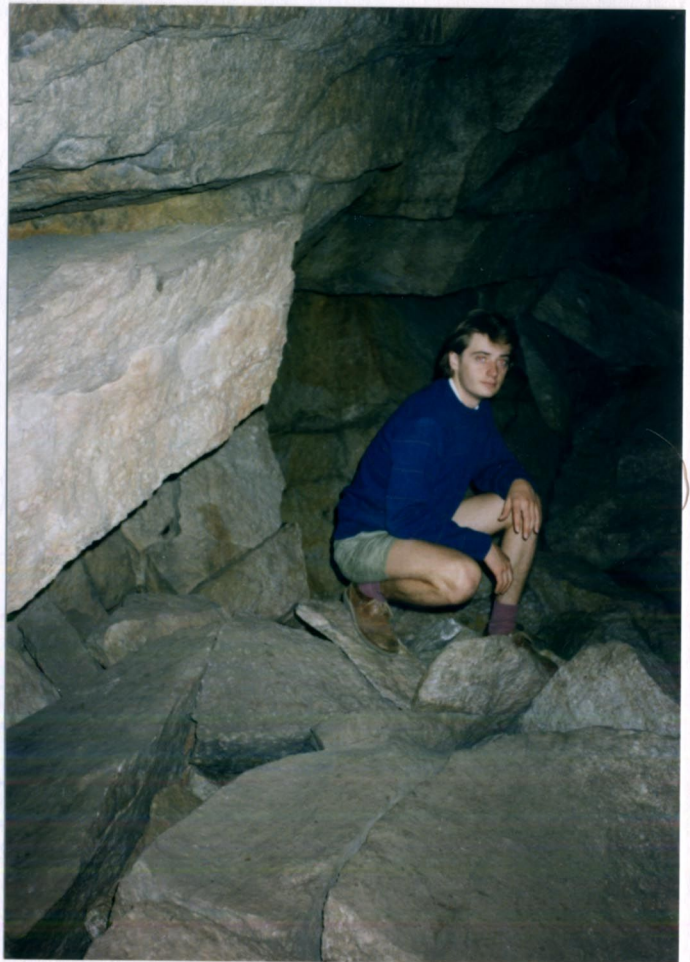

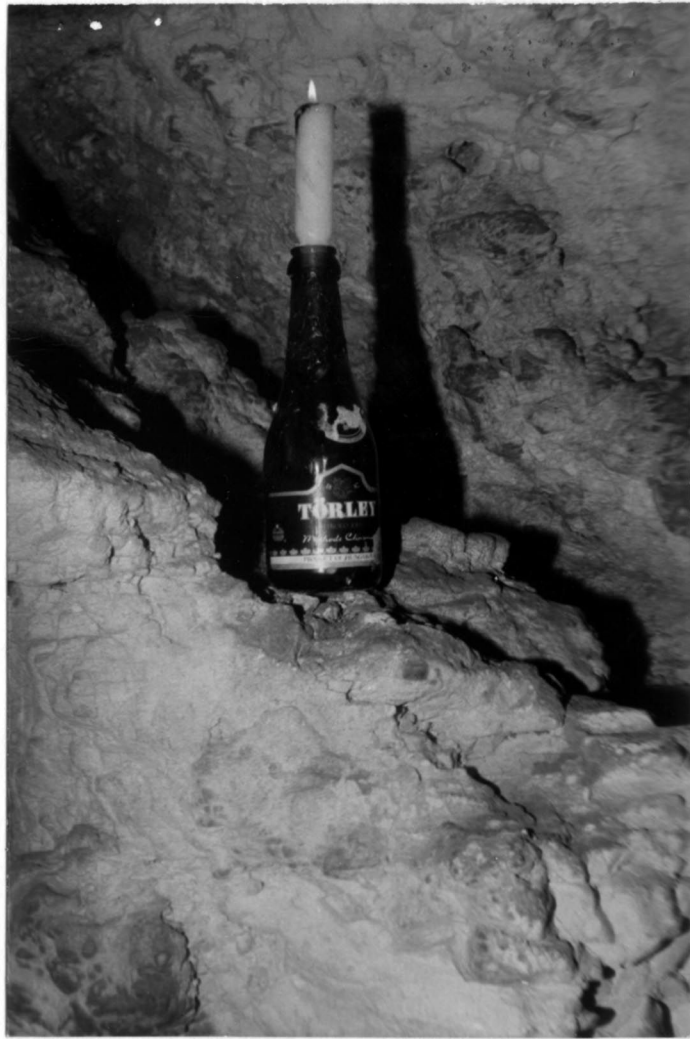
USA - New York Állam

MOHONK CAVE

Évzáró karácsonyi búcsúest

Csillagszóróval a „Döncik” birodalmában

Először májusban hívtak... Lenéztem a sötét, mély kúrtóbe és azt mondtam, nem megyek. Aztán hívtak ősszel... Családi programokra hívatkoztam, mert eszembe jutott a barátságatlanul tátongó mélység. Két hete a városban állított meg egyikük: – Gyere velünk karácsonyozni, ne izgulj, vigyázunk rád! Egy karácsonyi meghívást igazán nem illik visszautasítani. Nagyot nyeltem hát, és ha nehezen is, de rábólintottam: – Rendben van, ott leszek.

Sötétben indultunk. Négy réteg ruha alul, ugyanannyi fölül. Fülel sapka, zseblámpa, fényképezőgép..., meg a zabszem. A mező szélén megálltunk és felbámultunk a fejünk fölött gyémántként ragyogó csillagokra. Hideg, tiszta, csendes este volt. Előttünk ott fetetellett a hegy. Csúszós ava-

ron, ágakba kapaszkodva szuszogtunk fölfelé. Zseblámpáink fénye – sok kicsi szentjánosbogár a fagyosan zörgő, csúszós fák között.

Megérkeztünk. A rácsos kapu tárva, néhányan lementek már. A fehér táblán felirat: Szentgál, Kő-lik barlang. Gazdája a Veszprémi Építők SE Heliktit Barlangkutató Csoportja. Ha nem szégyelltem volna, bizony visszafordulok. A lejárati kúrtó nem lett hívogatóbb tavasz óta. Csakhogy lentől már hangosan biztattak, fentről meg türelmetlenül noszogattak. Legalább négyen adták az utasításokat: – A lábadat ide, a kezedet oda, ne nézz lefelé, alattad majd hét méter mély a hasadék... Fogd a kezem, most lépj nagyot, na ugye...

Az első állomás a nagyterem volt. Falát körös-körül vö-

rösesbarnás-rózsaszín cseppkövek borítják. Itt-ott egészen fura képződmények, némelyiknek neve is van: Szenteltvíztartó, Vitorla, Lányok öröme, na és a heliktit, ez a furcsán növe cseppkő, ami úgy tapad a mennyezetre, mint egy lábas füle. Egyszerűen rejtély, hogyan tud a cseppkő egy darabig lefelé, aztán meg visszafelé nőni.

Nem voltunk egyedül... A falakon „Döncik”, békésen szunyókáló denevérek csüngtek. Nem is olyan ijesztőek – állapítottam meg közelről is szemügyre véve őket.

Az előrs időközben már megtette az ünnepi előkészületeket. A terem közepén fenyőfa állt sok-sok csillagszóróval, árnyékunk gyertyák fényében imbolygott. Valahol a magasban megszólalt egy furulya. Miklós, a csoport veze-

tője mondta az ünnepi köszöntőt, azután a „Jézuska” egy hosszú kötéllel leeresztette közén az ajándékokat. Kétdecis pezsgősüveg járt körbe, egyetlen korty mindenkinek. Szilvesztert idéző jelkép – boldog új évet, békét, egészséget, anyagi biztonságot mindannyiunknak!

Mentünk..., pontosabban kúsztunk, másztunk, araszoltunk tovább. Hason, hanyatt, traverzálva, ahogy a hely(zet) lehetővé tette. Izgalmas volt és szép, fárasztó, de egy életre bevésődött élmény.

Hazafelé azon gondolkodtam, milyen sokféle is a karácsony. Igaz, csak a helyszín és a külsőségek változnak. Ami a szemnek láthatatlan, s amit csak a szívével lát jól az ember – mindenütt ugyanaz...

S. Bonnyai Eszter

4 – NAPLÓ – 1990. december 23., vasárnap

Évzáró karácsonyi bucsuest

Az 1990-es évet december 14-én a szokásos karácsonyi év-
záró búcsúesttel fejeztük be vidám hangulatban.

Végezetül megköszönöm a csoport minden tagjának a lel-
kes és odaadó munkáját remélve , hogy ez a hozzáállás lesz
a következő években is a meghatározó .

Veszprém, 1991.január 23.

A handwritten signature in black ink, which appears to read 'Miklós Hartig'. The signature is written in a cursive style and is positioned to the right of the circular logo.

.....
Hartig Miklós

HELIKTIIT

Barlangkutató csoport
vezetője